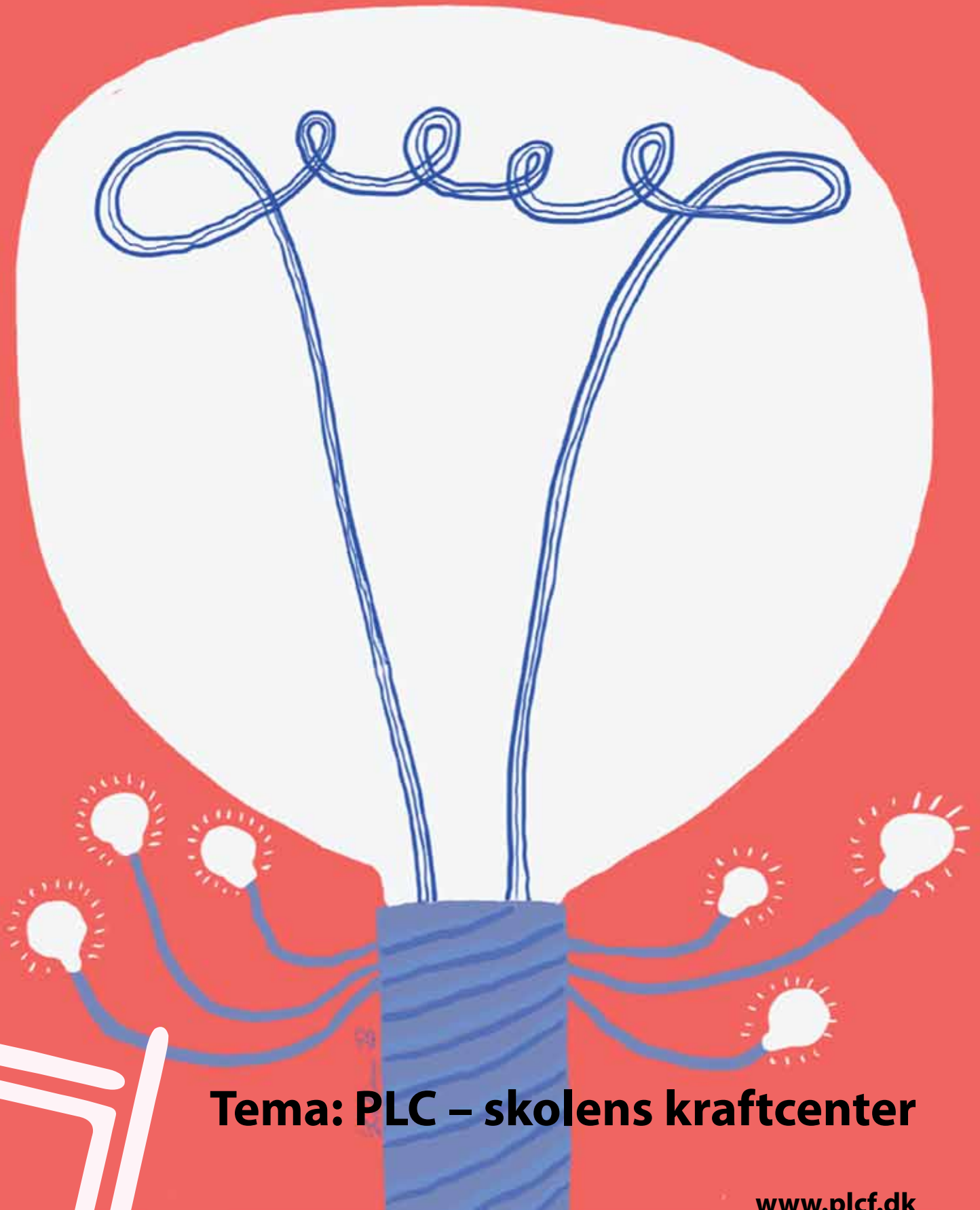

2024

LæringsCentret

Tema: PLC – skolens kraftcenter

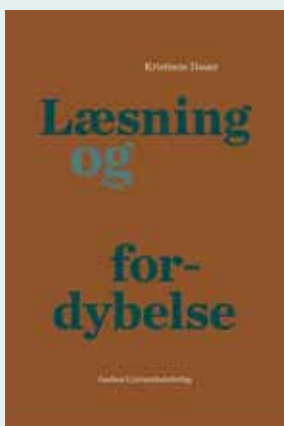
Læsning og fordybelse

Hvorfor er fordybelse egentlig så vigtig? Og hvad er det, der sker, når vi fordyber os i at læse? De spørgsmål besvarer forfatter og læseforsker Kristiane Hauer i sin nye bog, hvor hun også kommer med anbefalinger til, hvordan skoler og lærere kan booste elevernes læseglyde. Det kræver bl.a., at man går på jagt efter bøger, der fænger, træner elevernes vedholdenhed og skaber de rette rammer for læsefordybelse.

Læsning og fordybelse

Af Kristiane Hauer

Aarhus Universitetsforlag, 2023

Ny leder af Nationalt Videnscenter for Læsning

Den nye leder af Nationalt Center for læsning hedder Anna Karlskov Skyggebjerg, hvis karriere startede på læreruddannelsen i Haderslev og med et ph.d.-studium ved Center for Børnelitteratur. Siden har hun forsket i børnelitteraturens fantastiske fortællinger, historiske romaner, børns læse- og skrivnavner og meget andet. I dag er Skyggebjerg en anerkendt forsker og formidler inden for skolens danskfag og en stor inspirationskilde i arbejdet med børnelitteratur generelt. Men de sidste ti år har Skyggebjerg også arbejdet med ledelse på Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (Aarhus Universitet) som henholdsvis uddannelsesleder, afdelingsleder og viceinstituteder. Og netop kombinationen af ledelsesopgaven og arbejdet med literacyfagligheden var en jobmulighed, som Anna Karlskov Skyggebjerg ikke kunne lade passere. Hjerteligt til lykke med jobbet!
Kilde: Centrets hjemmeside.

Banan – Årets bedste Tweenbog

Københavns Børnebibliotekers Pris 2023 gik til Mette Vedsøs fine roman *Banan*. Mette Vedsø har skabt sin helt egen sprogtone. Det gælder også i *Banan*, hvor hun springer ind i en mobbers hoved. *Banan* er suveræn kunst for børn og er shortlistet til "IBBY Honour List 2024". (Læs anmeldelsen af *Banan* i LæringsCentret nr. 1, 2024). Hjerteligt til lykke!

Banan

Af Mette Vedsø

128 sider

Gyldendal 2023

Forfatteren Peter Mouritzen...

... har gang i en række sjove og pudsige bøger på sit alternative forlag, Peters SUB-PUB. Senest har han udgivet billedbogen *Dyr du ikke ser*, hvor han har fotograferet og sat øjne på figurer i naturen, træstubbe, mosser, rødder m.m., som ligner dyr. Til hvert billede har han skrevet et lille rim eller en rimhistorie, så ting, man normalt bare ville gå forbi – som fx Vraltefaks, Stygge Klumpen og Flodhesten Flab - får nyt liv. En indlysende sjov idé, som også må kunne bruges i undervisningen – måske til en skovtur med klassen eller som inspiration til børn og deres familier til selv at gå på opdagelse i naturen, og skabe egne dyr og fortællinger?

Dyr du ikke ser

36 sider

Peters SUB-PUB 2023

Indhold

Opslagstavlen	2
Leder	3
Til inspiration	4
Læsemotivation kalder på nærvær fra en forældre/voksen ..	6
Projekt Læselyst i Aalborg: Bøgerne skal ud at leve	8
Prioritering af PLC	12
PLC er en paraply – ikke et sted	15
Et netværk der nytter	16
Systematiseret klasse-kammerathjælp	18
Den store skærmskrig.....	22
En køn historie.....	24
Anmeldelser	26

Silas-Prisen til Bodil Bredsdorff

Forfatteren Cecilie Eken holdt pristalen og fremhævede bl.a.: "... Selv har Bodil Bredsdorff sagt: "For mig er sproget det eneste sted, hvor mennesket selv kan komme op og flyve", og omhuen i formuleringen af hver sætning fornemmes i hendes værker, hendes sprog er kendetegnet ved at være præcist, også i replikkerne, og billedskabende. I hendes verdner er der tid til at lægge mærke til dueurt, dæmringslys og duften af petroleum, til silkestof og safran-krokus, til gråt støv og regndråber, der glider ned ad en antilopes snoede horn. Og vi møder også de store og svære følelser her, f.eks. indser Bella i *Pigerne i Villa Sorrento*, at sorg "ikke er et sår, tiden læger. Sorg er større, sortere, tungere ... en strandsten af den mørkeste granit, der langsomt synker gennem havet og aldrig når bunden". Så meget mere lysende står de lykkelige stunder i Bodil Bredsdorffs bøger, for hun har også sans for sin unge læsers dybfølte ønske om, at det går godt til sidst..."

Prisen blev stiftet af Cecil Bødker i 1999. Den uddeles sædvanligvis hvert andet år til en forfatter, der ved en eller flere børnebøger eller et forfatterskab inden for børnebogsområdet har gjort sig særligt fortjent hertil. Prisen er på 50.000 kr. Hjerteligt tillykke!

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

FU
Formand
Runa Barbara Petersen
Rune.B.Petersen@outlook.dk

Næstformand
Marlene Møller Drost
marlenedrost@gmail.com

Kasserer
Dan Damsø
plcf@damsoemail.dk

Birgitte Barfoed-Høj
Birg1942@rksit.dk

Karin Kjeldsen
kjeldsen.karin@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Merete Jørgensen
merete@mail.dk

PLCF administration
Annoncer og ekspedition
Inge Von Essen
plcfadm@outlook.dk
Tel: 40813123

Kontingent: Opkræves én gang årligt i marts.
Abonnement kr. 750,- ekskl. moms.

Medlemskab:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Opkræves én gang årligt i december.

Overgang til pensionistgruppen:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk

Flytning, navneskift m.v.: plcfadm@outlook.dk

LæringsCentret
Næste nummer af LæringsCentret
udkommer primo marts 2024.

Udkommer 6 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion
CS Grafisk A/S

Redaktør
Eline Mørch Jensen
eline.moerch@gmail.com

Redaktion:
Anna Johansen, Merete Jørgensen
og Dorthe Bøgh

Deadlines:

Nr. 3: 1. april (udkommer primo maj 2024)
Nr. 4: 1. juni (udkommer primo juli 2024)
Nr. 5: 1. august (udkommer primo sept. 2024)

Forside-illustration af Lillian Brøgger

Af med fløjls- handskerne!

Når du modtager dette nummer af LæringsCentret, er du/I allerede godt i gang med planlægningen af skoleåret 2024/25 – herunder tildelingen af timer til PLC og prioritering af jeres funktioner som læringsvejleder/skolebibliotekar. Selvom jeg i dag er pædagogisk konsulent for PLC, har jeg tidligere gennem 13 år været PLC koordinator/skolebibliotekar på en folkeskole, og dermed siddet i samme situation som I nu befinder jer i.

Og jeg har været top forberedt til møder med min leder for at drøfte næste skoleårs opgaver i PLC. Indsatser, udvikling, behov, ønsker om efter/videreuddannelse, budget til indkøb af ny og lækker litteratur til udlån plus måske lidt mønt til nyt møblement osv. Havde min leder "glemt" at invitere til møde – gjorde jeg det! Og jeg stillede med en detaljeret dagsorden (med værdifulde input fra mine kolleger), med plads til nye punkter og med god tid (2 timer). Som ekstra krydderi vedlagde jeg også forskningsnyt omkring børns læsevaner og relevante artikler. Det var en fremgangsmåde, der gav resultater, men den krævede også en del forarbejde.

Vi læringsvejledere/skolebibliotekarer kan sagtens selv se værdien i vores arbejde – se vigtigheden i at PLC bliver prioriteret. Alligevel ved vi, at PLC ofte er det område, som skolerne først sparer på. Samtidig stilles der ikke krav om, at der *skal* være et fysisk PLC/skolebibliotek på alle skoler (visse skoler har endda lukket deres PLC/skolebibliotek eller skåret åbningstiden ned til få timer pr. uge), lige som der ikke er noget uddannelseskra-
v til de medarbejdere, der skal stå for den ønskede vejledning og formidling.

For at få et præcist overblik over hvordan jeres rammevilkår, uddannelsesforhold osv. har været i løbet af de senere år, har foreningen i februar sendt en medlemsundersøgelse ud til jer, hvis besvarelser vi nu er ved at nærstudere. Hvad undersøgelsen faktisk viser, vil vi naturligvis formidle til jer – men vi vil også bruge resultaterne proaktivt på politisk-strategisk niveau samt i den offentlige skole- og læsedebat.

Lyder det som en stor udfordring, at skulle insistere på at få de fornødne ressourcer til bemanding, drift og udvikling på PLC? Ja – og det er det også. Men: Bekendtgørelsen for PLC lægger vægt på, at PLC spiller en *central* rolle inden for vejledning samt formidling, dels i forhold til undervisning, metoder og evaluering, dels inden for fritidslæsning. I bekendtgørelsen står der udtrykkeligt, at det er i PLC *man igangsætter, understøtter og evaluerer skolens strategiske og organisatoriske arbejde med pædagogisk praksis, undervisningskvalitet og undervisningsmiljø samt understøtte skoleudviklingsindsatser.*

Med andre ord er PLC skolens kraftcenter. Og det er lige præcis det, dette temanummer handler om. Læs bladet og lad jer inspirere - og giv det så videre til jeres ledere, så de kan lade sig inspirere!

Jeg håber I vil lykkes med at få hevet nogle gode vilkår for jeres PLC-funktioner i hus for det kommende skoleår. OG smid så fløjls-handskerne – og kæmp for vores vigtige og elskede fagområde!

Runa Barbara Petersen, Formand, PLCF

Vær på vagt over for misbrug af børn og unges data

Af David Madsen

I dagens teknologiske æra er kunstig intelligens (AI) også blevet en del af særligt børn og unges daglige liv, og her bør skolebibliotekerne finde sin plads. Mens AI bringer en række positive muligheder med sig, er det vigtigt også at anerkende og håndtere de potentielle udfordringer, AI kan medføre for særligt børn og unge.

På den positive side har AI potentiale til at styrke læringsoplevelsen for børn. Gennem personaliserede læringsplatforme kan AI tilpasse undervisningen til den enkelte elevs behov og indlæringsstil. Dette kan ikke kun forbedre forståelsen af stoffet, men også opmuntre børn til at udforske og udvikle deres unikke interesser og talenter.

Desuden åbner AI dørene til et væld af informationsressourcer. Skolebiblioteker kan udnytte AI til at organisere og anbefale bøger, artikler og ressourcer baseret på elevernes præferencer og læringsstrin. Dette kan hjælpe til at skabe en engagerende og tilpasset læringsoplevelse, der kan styrke børns interesse for biblioteket som en kilde til viden og inspiration.

Ovenstående er ChatGPT's svar på mit spørgsmål om, hvordan børn kan have gavn af AI.

På den anden side så skal vi også være opmærksomme på de negative konsekvenser af at integrere AI i børns liv. En af de mest presserende udfordringer er beskyttelsen af børns personlige oplysninger. Mens AI-systemer indsamler og analyserer data for at tilpasse læring, er det vigtigt at sikre, at disse oplysninger behandles med omhu og beskyttes mod misbrug.

Den AI-drevne model, som de lidt ældre børn har fået øjnene op for, er ChatGPT. ChatGPT er ejet af OpenAI, men har fået

”

Skolebibliotekerne har en unik rolle i forhold til at styrke elevernes koncentration, fordybelse og oplevelse af indre ro.

massive investeringer fra techvirksomheden Microsoft. Microsoft har desuden lige landet en kæmpe aftale om opkøb af Blizzard, som er verdens største MMO-spiludbyder med bl.a. World of Warcraft, Diablo og Call of Duty. Microsoft ejer desuden det lego-inspirerede spil Minecraft.

Når vi tilbyder OpenAI personfølsomme data kan det misbruges. Et eksempel på misbrug er den sag, hvor Epic Games blev dømt til at betale 270 mio euro i bøde for at misbruge børns data. Dataen blev brugt til at understøtte uhensigtsmæssig ingame purchases (køb af skins etc.) i de spil som børnene engagerer sig i.

Der er også grund til bekymring omkring etik og bias i AI-algoritmer. Hvis ikke korrekt overvåget, kan disse systemer forstærke stereotype opfattelser eller diskriminere mennesker på baggrund af fx køn, race eller socioøkonomisk baggrund. Denne type bekymringer gælder bl.a. Snapchats My AI. Netop derfor er den da også blevet frarådet af Medierådet for børn og unge, da den ikke vurderes som sikker for børn at bruge. Med den integrerede AI model risikerer

børnene nemlig at sidde længere end de egentlig ønsker på Snapchat, lige som den kan understøtte en skadelig dialog barn og AI imellem.

Hvis ChatGPT eller andre AI-generede værktøjer skal bruges på skolebibliotekerne, er det derfor vigtigt, at man sikrer, at de er nøje udvalgt med særligt hensyn til netop datasikkerhed. Det er afgørende, at skolebibliotekerne begynder at forholde sig til AI på en måde, der styrker børns læringsoplevelser uden at kompromittere deres sikkerhed, integritet og frie vilje. Skolebibliotekerne har en unik rolle at spille i forhold til at styrke elevernes koncentration, fordybelse og oplevelse af indre ro.

Og det finder efter min mening bedst sted, i et fysisk lokale med en god bog i trykke rammer. Med andre ord alt det som skolebibliotekerne er kendt for. Så fortsæt endelig jeres vigtige arbejde med at styrke børn og unges analoge liv. ■

David Madsen er autotiseret psykolog i psykolog- og lægehuset Dabeco og desuden børnesagkyndigt medlem af Medierådet for Børn og Unge.

Kender du

Godt-nyt-til-læsevejledere-portalen?

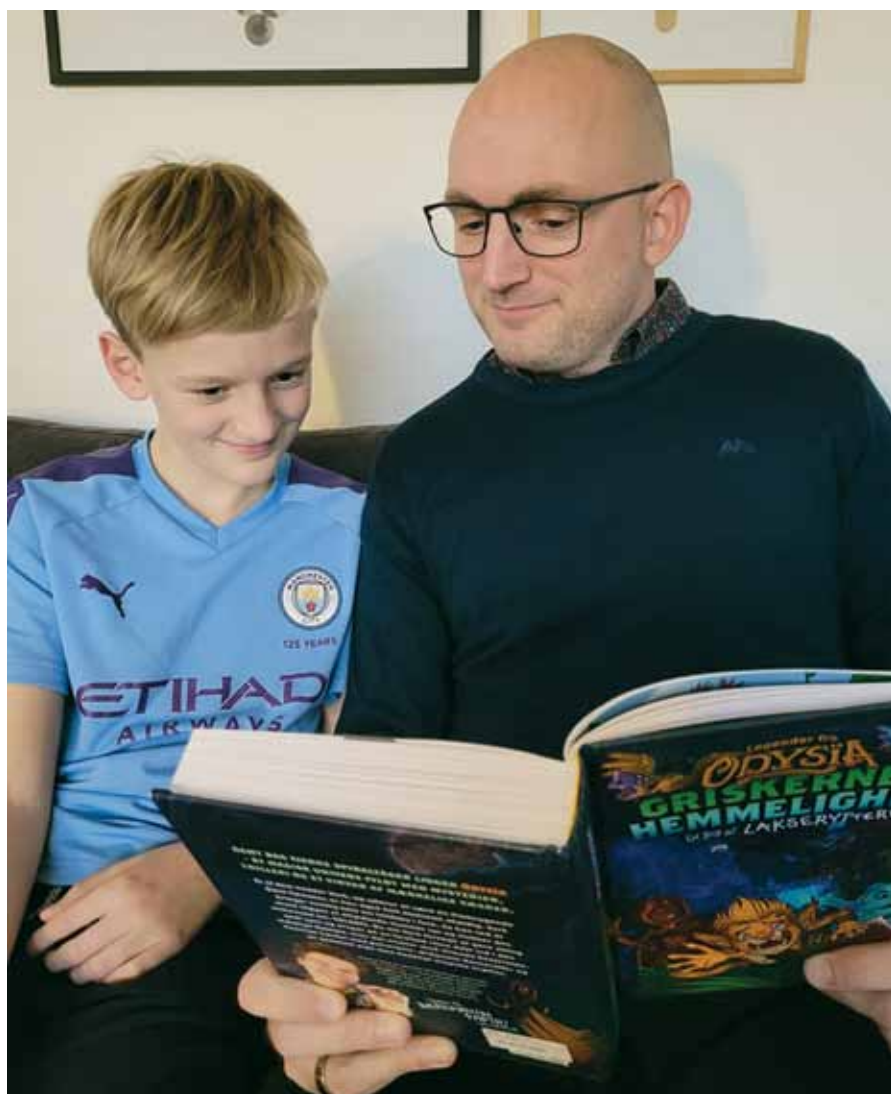
Læsevejlederportalen – overblik og inspiration samlet ét sted

Gyldendals læsevejlederportal hjælper dig i din rolle som læsevejleder. Både når du planlægger din arbejdsdag, vejleder kolleger, formidler din viden og understøtter elev- og klasseindsatser. Portalen er fuld af inspiration og køreklare materialer som fx oplæg og mødedokumenter. Den skaber overblik, så du kan få mere overskud til din vejledning.

Se, hvordan portalen kan gøre din læsevejledning lettere på gyldendal-uddannelse.dk/læsevejleder

Læsemotivation kalder på næ

Billede af far og søn der læser sammen fra skolens pjeces til forældrene i 0. og 1. klasse.

Af Dorthe Bøgh, lærer og PLC-vejleder på Arden Skole, Mariagerfjord kommune

Vi ved fra læseundersøgelser gennem de seneste år, at det halter efter med børns læsning i Danmark. Vi ved, at mange børn er umotiverede og at flere end nogensinde mistrives. Kan vi PLC-vejledere være med til at ændre den udvikling?

Når jeg taler med børnene på skolebiblioteket om bøger, har jeg længe undret mig over deres unuancerede sprog. Det har

gjort mig nysgerrig på sammenhængen mellem dårlig motivation, mangel på nærværende voksne og børns sprogfærdighed. Jeg oplever, at også det danske modersmål er i krise. Måske er det fordi mange forældre taler meget lidt med deres børn?

Wikipedias definition på modersmål er: *Et modersmål (eller førstesprog) er det sprog, som et barn vokser op med og lærer af forældrene og andre i omgivelserne. Børn under 10-12 år lærer sprog ved at efterligne det, der tales omkring dem.*

I 2022 havde jeg længe ønsket mig at få et forældresamarbejde i gang med de nye 1. klasser, fordi jeg oplevede manglende opbakning til at børnene

fik læst højt derhjemme af de mange skønne billedbøger og billedfagbøger, som jeg købte til skolebiblioteket. Hvordan kunne jeg som PLC-vejleder facilitere, at forældrene fik mere viden om deres vigtige rolle i forhold til sproglig udvikling, læselyst og læseudvikling?

Sammen med 1. årgangs matematiklærer, som også var vejleder, inviterede vi derfor forældrene ind til et fyraftensmøde om efteråret, hvor vi begge snakkede med forældrene om deres rolle i forhold til at være en del af deres børns skolehverdag. Bagefter skulle forældrene prøve at gå på skolebiblioteket, ligesom deres børn gør.

To og to stillede de sig derfor op på *gå-makker-række* med bøger i hånden, som skulle afleveres, når de var gået over skolegården fra indskolingshuset til skolebiblioteket. Forældrene skulle dels prøve at aflevere og låne bøger og dels have råd om at bakke op i forhold til højtlesning og børnenes egen læsning af lette, lydrette bøger. Desuden ville jeg gerne have dem til at opleve, hvilke forventninger, vi som lærere har til en elev i 1. klasse om at lære og om at være en del af klassefællesskabet.

Børn anmelder bøger for hinanden

Vores praksis er, at eleverne på skolebiblioteket på skift fortæller for klassen om en højtlesningsbog, de har haft med hjem ugen før. Hvis barnet har fået læst bogen op, og har talt med forældrene om den, kan han/hun anmelde bogen mundtligt for klassen med støtte fra skolebibliotekaren eller læreren. Det er der mange gevinster i, bl.a. at barnet bruger sproget aktivt, at klassen trænes i at lytte og fokusere, at vi får drøftet forskellige emner og at de bøger, som børnene anmelder for hinanden, som regel er populære og kan gives videre til en klassekammerat med det samme. Det fremmer læselysten, men kun hvis forældrene bakker op om det, kan børnene opleve succes.

På fyraftensmødet informerede jeg selvfølgelig også forældrene om det praktiske i forhold til at lære at være ansvarlig over for bøger, man har lånt, at det er vigtigt at

Nærvær fra en forældre/voksen

huske at tage bøgerne med i skole og at passe godt på dem. Papirbøger skal man bladere i ved med pege- og tommelfinger at vende siderne, - bøger swipes ikke! (Så går de nemlig i stykker.) Jeg oplyste også forældrene om, at de kan søge på Cicero Surf hjemmefra, og at de kan skrive direkte til mig på Aula med spørgsmål og praktiske udfordringer.

Inspirerende materialer

På vores skolebibliotek har vi desuden for flere år siden lavet vores egne pjecer og bogmærker til forældrene i 0. og 1. klasse med råd til gode læsevaner og praktisk samarbejde om boglån, når eleven starter i skolen. De deles ud første skoledag i 0. klasse og i 1. klasse (Se pjecen på hjemmesiden plcf.dk).

På fyraftensmødet viste jeg også filmen fra Aarhus Kommunes projekt *READ - sammen om læsning* og uddelte deres pjecer med råd til forældre om, hvordan de kan læse med deres barn. Efter filmen havde jeg en god dialog med forældregruppen om at man som (Se pjecen på hjemmesiden plcf.dk) børnefamilie er nødt til at afsætte tid til at læse med og for sine børn i indskoling, så de kan

knække læsekoden. Den tid skal man nyde. Det er altid mulighed for at have et nærvær med sit barn. Med bøger kan man gå ind i alle mulige emner og verdener og det er både fantastisk, hyggeligt og gratis.

Jeg oplevede, at de fremmødte forældre tog godt imod rådene og havde en sjov oplevelse sammen i forhold til at få større indblik i, hvordan eleverne arbejder på skolebiblioteket. Her i skoleåret 2023-24 oplever jeg, at der er en høj grad af motivation for læsning hos eleverne, der nu går i 2. Klasse. Sammen med deres dansklærere er vi netop begyndt at holde læsemøder, når de er på biblioteket, med 4 elever pr. gruppe. I gruppen fortæller børnene på skift hinanden om bøgerne, de har læst. Det går rigtig godt, fordi de allerfleste af dem nu har læst derhjemme sammen med deres forældre.

Refleksioner over tid til læsning

Jeg tror, at PLC-vejlederne med skolebibliotekaruddannelse har mulighed for at nå forældrene gennem dialog om læsemotivation på en anden måde end læsevejlederne, hvis vi har fokus på vigtigheden

af, at forældre er guider i forhold til deres børns læseudvikling gennem hele skoleforløbet. Det skal de være ved at skabe rammer for læsning af børnenes selvvalgte bøger fra skolebiblioteket og ikke kun i indskolingsens lydrette og nogen gange ret indholdsfattige tekster.

Alle børn får tænder - alle børn lærer at læse. Det er et motto jeg har hørt et eller andet sted. Og ja, men børn får tænder i forskelligt tempo og de lærer også at læse i forskelligt tempo. Men hvad så med de ordblinde? Og så de kan lære at læse, hvis de bruger deres hjælpemidler. Læsning kan jo også være at lytte til oplæsning af litteratur eller fagtekster, og ordblinde kan helt på lige fod være med i arbejdet i klassen, hvis de får den rette guidning i forberedelsen.

Hvad mon der ville ske med børnenes motivation, læseudvikling og trivsel, hvis deres forældre gennem hele skoleforløbet begynder at øremærke læsetid i fritiden og spørge nysgerrigt ind til de tekster, børnene læser, og hvis de oveni købet selv går i gang med både at læse sammen med deres børn og ved siden af dem - i deres egne bøger? ■

Artiklens forfatter holder oplæg på fyraftensmødet for forældrene i 1. klasse.

Projekt Læselyst i Aalborg Komm

Af Heidi Brøns, læsevejleder og kultur- og medieformidler på Mellervangskolen og Lone Vestergaard, kultur- og medieformidler og lærer på Skansevejen skole

Fem skoler i Aalborg Kommune har deltaget i et fælles projekt om at skabe læselyst gennem inddragelse af forældrene som ressource. Erfaringerne viser at det handler om at brede bøgerne ud, dér hvor børnene - og forældrene - færdes.

I 2019 afsatte Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) en pulje på 9,5 mio. kr. til fremme af læselyst. Det overordnede formål var at "få flere stærke læsere i folkeskolen og at reducere antallet af svage læsere ved at øge læselyst og sætte fokus på læsning gennem hele skoleforløbet." Desuden betones det at forældrene spiller en vigtig rolle for at børn læser i deres fritid, hvorfor de også skal inddrages i indsatsen for at fremme den daglige læsning.

I Aalborg kommune var vi 5 skoler, som trods forskellige indgangsvinkler, gik sammen om at søge midler til et fælles lokalt projekt for at fremme elevernes læselyst gennem inddragelse af forældrene. (Se projektbeskrivelsen på PLCF's hjemmeside, red.) De fem skoler var Filstedvejens Skole, Vesterkærrets Skole, Gl. Lindholm Skole, Skansevejen Skole og Mellervangskolen. Vores ansøgning bar frugt og hver skole blev bevilget 50.000 kr. til at gennemføre projektet, som kom til at køre i 4 år fra 2019-2024. Projektet blev holdt sammen og koordineret via Børn og Unges koordinator, Rikke Lübeck Christensen, på Skoleforvaltningen i Aalborg Kommune.

De 5 deltagende skoler forpligtede sig til løbende at deltage i netværksmøder, hvor vi kunne ideudveksle og inspirere hinanden. Dette samarbejde har været et vigtigt fundament for udviklingen af projektet. Vi har inspireret hinanden og har haft mulighed for at sparre på tværs

af skoler i PLC regi, hvilket har haft stor betydning for os. Samarbejdet afspejles også i vores færdige projekter. Desuden bærer projektet præg af, at landet blev lukket ned af Covid-19 og projektet blev sat på stand by. Det betød, at vi var nødt til at tænke i alternative ideer i udformningen af vores projekter.

I det følgende vil vi beskrive de konkrete tiltag, som vi har været med til at afprøve på hver vores skole, dels på Mellervangskolen, hvor Heidi er ansat, dels på Skansevejen skole, hvor Lone er ansat.

Mellervangskolen – fra børnehave til skole

På Mellervangskolen besluttede vi at gøre en aktiv indsats for at skabe en god overgang mellem børnehave og skole for vores kommende skolegængere. Vi oplevede, at mange elever havde brug for at blive understøttet i deres sproglige udvikling, og på baggrund af dette, og

med støtte fra det lokale samfund, lokale butikker og organisationer samt interesse fra de samlede daginstitutioner i Aalborg Øst, formåede vi i 2019 og 2020 at oprette minibiblioteker i 13 daginstitutioner i alt.

Vi ønskede med denne indsats, at vi så tidligt som muligt kunne understøtte børnenes sproglige udvikling og deres forudsætninger for senere at knække læsekoden. Da BUVM offentliggjorde deres pulje til at fremme læselyst, var vi allerede godt i gang med at samarbejde med daginstitutionerne, og vi havde et stort ønske om at intensivere arbejdet med at skabe læseglæde hos vores elever. Dette førte os frem til et projektformål, som var en videreførelse af samarbejdet med børnehaverne og som var helt i tråd med de kriterier, som kom fra BUVM, nemlig:

At give eleverne lyst til at få læst højt samt give dem de bedste forudsætninger

Sammenhæng: Bøgerne skal ud at leve!

for at knække læsekoden og få mod på selv at begynde at læse. At give børnene (og deres forældre) mulighed for at låne bøger svarende til deres alder og en interesse ved at have "biblioteket" tæt på. At skabe de bedste forudsætninger for, at familien kan læse sammen og spille spil sammen og på denne måde at skabe et rum for læring, sprogudvikling og læselyst og samtidig skabe hyggestunder for familien.

Samarbejdet med SFO

For at nå vores mål, besluttede vi at oprette et minibibliotek på skolen, som skulle gøre det nemmere for eleverne og deres forældre at låne bøger med hjem. I denne proces var det afgørende for os at skabe et godt samarbejde med skolens SFO omkring projektet. Et af kriterierne for, at Minibib ville kunne komme til at fungere var, at det befandt sig der, hvor forældrene og børnene er, og derfor var det afgørende, at vi kunne oprette det fysiske Minibib tæt på SFOen.

I dag ligger Minibib lige ved SFO-indgangen, få meter fra tjek-ud-skærmen. Vi kom frem til, at det ikke er afgørende, hvor meget plads der er til rådighed, men at det er beliggenheden, der er vigtig. Vi skal være der, hvor forældrene er. Vores Minibib er i en mellemgang, hvor der er god plads, så vi har indrettet det med små bogreoler og gallerihylder. Vi har prioriteret at udstille så mange forsider som muligt, da det skal være nemt at finde spændende litteratur.

Samarbejdet med SFO-personalet er essentielt. De er behjælpelige, hvis Cicero er utilgængeligt, hvis der er spørgsmål til bøgerne, og de er opsøgende i forhold til de familier, som kunne have ekstra gavn af at låne en bog eller et spil med hjem. De bruger også Minibib i deres daglige arbejde, når de arbejder med sprog- og kulturmøder i tråd med indholdsplanen for SFO.

Rent praktisk har det været vigtigt for os, at Minibib er så selvkørende som muligt. Der er åbent hver morgen og hver eftermiddag, men ikke bemandet. Derfor bruger vi Cicero, som eleverne kender fra deres besøg på PLC. Lige nu låner eleverne på deres UNI-login, men

vi arbejder på, at forældrene kan logge ind med deres barns sygesikringsbevis, så de nemt kan låne bøger. For at kunne evaluere på, om Minibib har den ønskede effekt, har vi oprettet en undersektion i Cicero, som hedder "Minibib". Her kan skolebibliotekarerne indhente data på, hvor mange bøger der udlånes, og hvilke bøger er mest udlånt.

Af de 50.000 kr., skolen modtog i støtte, måtte vi bruge 25% på fysiske materialer. Vi brugte en smule på indretning af Minibib, men størstedelen af beløbet gik til indkøb af bøger, som ikke er i vores PLC basissamling. Vi havde især fokus på højt-læsningsbøger, da vores vigtigste formål var at få børn og forældre til at læse sammen, og vi opstillede derudover nogle kriterier for, hvilke typer bøger vi gerne ville investere i, bl.a. billedbøger, "Fra da mor & far var barn" og fagbøger. De mest udlånte bøger er sjove bøger (Sallys far er mest udlånt) og bøger "Fra da mor og far var barn", hvor mange forældre hjemlåner, lige som De 5, Pippi Langstrømpe og alt med Ole Lund Kirkegaard. Desuden er der stor efterspørgsel på sæsonbetingede bøger, fx til jul og halloween.

Samarbejdet med forældrene

Samarbejdet med forældrene var

udgangspunktet for arbejdet med oprettelsen af Minibib og er helt afgørende i arbejdet med børns læseglæde. Derfor valgte vi at bruge ressourcer på at synliggøre for forældrene, hvor vigtig læsningen er for eleverne, og hvordan de kan læse sammen. Som læsevejleder deltog jeg (Heidi) i alle forældremøder i vores indskoling for at promovere Minibib, og jeg forsøger at være synlig for både forældre og børn i hverdagen.

Jeg bruger desuden Aula som platform til at reklamere for nye bøger i Minibib, konkurrencer og særlige begivenheder. SFO-personalet har også et tæt samarbejde med forældrene, og er især opsøgende i forhold til de familier, som har brug for støtte til at udvikle deres barns læseglæde og på de hjem, som har gavn af sprogstimulerende aktiviteter derhjemme. Vi valgte at få udviklet 5 plakater, som uden ord beskriver, hvordan vi kan læse sammen. Vi har mange familier, hvor sprog eller forældrenes læsefærdigheder kan være en barriere for den skriftlige kommunikation, og derfor illustrerer plakaterne - visuelt - de gode læsestunder. Plakaterne hænger ved vores Minibib, og børnehaverne har også fået tilbud om at bruge dem - også her prøver vi at skabe gode overgange ved det genkendelige fra børnehave til skole. ▶

Projektet endte med at løbe over mere end 4 år, og vi har brugt tiden og ressourcerne på at få opbygget et godt samarbejde med forældrene og det fysiske Minibib. Nogle af effekterne ved Minibib er målbare, og vi kan se, at vi fra august 2023 til januar 2024 har udlånt 204 bøger direkte fra vores Minibib. Tallet er dog i virkeligheden højere, da dette tal kun dækker over de bøger, som er registreret i Minibib-sektionen i Cicero.

Fremadrettet vil vi ikke få tilført ressourcer til Minibib udefra. Derfor er fokus på at skabe større samspil mellem PLC og Minibib, bl.a. ved at bruge nogle af vores basis-midler til at indkøbe de bøger, som er relevante i Minibib, samt ved at bruge bøger i basissamlingen til at skabe flow i vores bogudvalg i Minibib. På sigt vil vi skabe endnu mere synlighed om bøgerne, så PLC kommer til at leve der, hvor børnene og forældrene er. Grundlæggende handler det om at turde slippe kontrollen med basissamlingen og få bredt bøgerne ud, der hvor børnene og også forældrene færdes.

Skansevejens Skole – åbning af skolens bibliotek

På Skansevejens skole skete opstarten på projektet med afsæt i et ønske om at åbne skolens bibliotek mere op for skolens elever og deres forældre, samt generelt gøre bøgerne lettere tilgængelige. Med trækplastre som julekalendre, småkager og fremvisning af microbits, var der et par gange om året eftermiddagsåbent på biblioteket, hvor forældre, anført af deres stedkendte børn, kunne låne bøger og

have en stund sammen med fokus på at finde en god bog at læse i.

I efteråret 2023 deltog jeg (Lone) i indskolingens forældremøder med et indslag om forældrenes betydning for børnenes udvikling og bevarelse af læselysten. Jeg talte om deres betydning som rollemodeller som læsere, om at fælles læsning styrker læselysten, og præsenterede dem for skolens muligheder for at facilitere fælles læsestunder derhjemme via de tiltag, vi har taget i dette projekt. Derudover opfordrede jeg til hyppigere brug af skolens bibliotek, fx på vej hjem efter afhentning i DUS.

Jeg har indkøbt en række bøger, som er egnet til højtlesning, og markeret dem som "vandrebøger". De går nemlig fra hånd til hånd mellem eleverne, og hvis eleverne efter endt læsning skriver

navn og stjerner i bogen, er de med i lodtrækningen om at vinde bogen. Jeg sendte også et brev med børnene hjem til deres forældre: "Jeres barn har i dag fået en bog markeret som "vandrebog" med hjem. Håber I vil læse den sammen, måske få et godt grin eller en snak, notere i bogen at I har læst den, og lade bogen "vandre" videre. God læselyst. Mvh Lone Vestergaard"

Uden for skolens kontor hænger der nu en reol, hvori der står bøger man frit kan tage i bytte med en bog, man selv har med hjemmefra, og som man er klar til at give fra sig. De første bøger der blev sat i reolen blev givet af forældre, personaler og børn. Overbygningens håndværk og design-hold lavede reolen. Reolen bliver ikke benyttet så meget som ønsket, hvilket nok handler om at vi på Skansevejens Skole ikke har et fælles

knudepunkt, hvor alle husets brugere kommer forbi dagligt.

Fredag eftermiddag står der en bogvogn med børnebøger samt en udlånsmaskine i forgangen ved børnenes garderober. Derved har forældre nu mulighed for at smutte forbi og foretage et ekstra lån udover barnets ugentlige biblioteksbesøg med klassen. Og derved har 0.-3. årgangs forældre ved afhentning af deres barn i Dussen fået mulighed for at låne en bog med hjem til weekenden.

På skiltet ved vognen står: "Snup en god bog, der lægger op til en hyggestund, med på vej ud af døren". Bøgerne skal afleveres af børnene, når deres klasse har bibliotekstid. 25% af forældrene til børn fra 0-3.årgang har benyttet sig af denne mulighed.

Det skal være nemt at få fat i bøgerne

I Cicero har jeg oprettet alle børnene med cpr numre, så forældrene kan låne bøger ved at taste børnenes cpr numre eller skanne deres sundhedskort. Jeg har gjort dette, da børnene ikke selv kan huske deres UNI-logins. Muligheden er skabt med afsæt i en idé om, at børn, der får læst højt, styrkes i deres læselyst.

For at styrke elevernes ejerskab og graden af selvhjulpethed, når de er med deres klasse på PLC, har vi afprøvet et abonnement på Buggi.dk. Børnene er meget glade for den interaktive skærm,

som de gerne står og benytter flere sammen. Det er også en stor fordel for overblikket, at de søgninger eleverne laver i Buggi kun viser de bøger, vi lokalt har på skolens bibliotek. Min tese er, at når de selv har været aktive i valget af bøger, og somme tider selv har søgt og fundet en bog på hylden, er motivationen for at finde den frem derhjemme større – for at få den læst højt af deres forældre.

Forældre og børn i 3.- 6. årgang blev sammen inviteret til fælles oplæg med forfatter Cecilie Eken, som fortalte om sit forfatterskab. Ønsket var at børnene skulle dele denne oplevelse med deres forældre, dels for at styrke den fælles interesse for bøger generelt, dels for at få

fokus på børnenes læsning. "Normalt" har vi ikke råd til den slags arrangementer, men håber at de deltagende ville få en oplevelse, der både vil føre til samtaler om bøger og nysgerrighed om Cecilies forfatterskab. Der var dejlig stemning, og efterfølgende var der mulighed for at låne bøger på skolens bibliotek, hvor det var som altid var dejligt at opleve børn og forældre sammen på børnenes "hjemmebane".

På begge skoler har vi oplevet stor opbakning fra både ledelse, kolleger og forældre omkring vores arbejde med Projekt Læselyst. Vi har prøvet mange ideer af med rigtig mange gode resultater, som vi vil holde fast i og udvikle. Generelt er det vores oplevelse, at "nudging" af bogen betyder noget. Bøgerne er med disse forskellige tiltag blevet mere synlige og tilgængelige der, hvor målgruppen er.

For at få bøgerne til at leve dér, hvor forældre og børn færdes i dagligdagen, er vi på PLC som før nævnt nødt til at acceptere mindre kontrol med udlån, hvilket naturligt også vil betyde et større tab. Det spørgsmål, som vi har stillet os selv på de 5 deltagende skoler, er, om dette tab mon ikke vil være en gevinst, hvis det betyder at vi får vækket læseglæden hos flere børn (og forældre)? På baggrund af de erfaringer, vi samlet set har gjort os i projektet, er svaret et entydigt og rungende ja! ■

Cecilie Eken holder oplæg om sit forfatterskab for børn i 3.-6. årgang og deres forældre.

Prioritering af PLC

Hersker der en særlig entusiasme og energi på PLC-området i Sønderjylland? I Sønderborg kommune lader det i hvert fald til at de lokale skoleledelser lytter til og anerkender PLC's betydning for skoleudviklingen og som om at samarbejdet på tværs virker. Hvad er det de kan – og kan andre lære af dem? LæringsCentret har spurgt sig for i Sønderborg ...

Tanja og Jeanette i Børneafdelingen.

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

På Dybbøl-Skolen i Sønderborg spiller PLC en central rolle – til gavn for alle parter. Og med intentionerne i den nye Bekendtgørelse står det kun endnu mere klart at dét er vejen frem.

Jeanette Bomm og Tanja Backmann Hansen tager i mod LæringsCentret og lægger ud med at give en digital rundvisning på Dybbøl-Skolens PLC. Udover at være lærere på mellemtrinnet begge to, er Jeanette

koordinator for PLC og har her 11 ugentlige lektioner á 45 minutter, mens Tanja som souschef på PLC har 13 lektioner. Sammen med en kollega, der har 4 lektioner, bemander de i alt PLC i 28 lektioner om ugen. Ikke så ringe endda – og efter eget udsagn har de da også et pænt besøgstal.

Dybbøl-Skolen er med sine ca. 840 elever fra 0.-9. klasse den største af 17 folkeskoler i Sønderborg Kommune. Skolens PLC, som blev ombygget og nyindrettet i 2017, er på omkring 400 lyse højloftede kvadratmeter, indbydende indrettet med bugnende bogreoler, læseboxe og -huler med bløde puder, grupperum med storskærme og smartreaders og skiftende udstillinger af

digte, tegninger og modeller fra holdene i Billedkunst og Håndværk og Design. På glasvæggen over indgangen står skolens motto skrevet: "Dybbøl-Skolen - et godt sted at være og lære."

Tanja: - Vi udskrev en konkurrence blandt eleverne for at finde det motto, der bedst dækkede os ind. I begyndelsen hed det "lære" før "være", men vi har byttet om på ordene, fordi det jo i forhold til trivsel er vigtigt at man godt kan lide at være her for at man kan lære noget.

Jeanette: - PLC er det første, der møder én når man kommer udefra, sådan lidt á la en reception, hvor alle kan henvende sig. Det siger en hel del om den vigtige plads PLC har her på skolen.

Adspurgt om hvordan de bruger deres tid PLC-tid, fortæller de at arbejdet kan deles op i tre dele, nemlig 60+20+20, hvor 60 handler om børn og bøger, 20 om kollegavejledning og 20 om skoleudvikling. Alle fra 0.-6. klasse har en udlånstid om ugen, hvor både elever og lærere kommer på PLC, mens de større elever kommer efter behov for at få hjælp til søgning af faglitteratur til projekter og booke lokaler til gruppearbejde.

Derudover går Jeanette på besøg i klasserne og holder booktalks eller fortæller om Bookbites:

Jeanette: - Når vi nu har indkøbt Bookbites er det jo vigtigt at sætte tid af til at inddrage det, så det virkelig bliver brugt, og dér kan vi heldigvis måle at det faktisk er meget udbredt i 7. og 8. klasse.

Tanja: - Vi har også en alternativ uge hvert år i uge 41, hvor vi har åbent hus for alle forældre, så de kan besøge PLC sammen med deres børn og låne bøger med hjem i efterårsferien. Det betyder rigtig meget og hvis vi får forældrene med, får vi jo også børnene med, så det skal vi huske at tænke ind.

Derudover samarbejder PLC med det lokale folkebibliotek om at holde marathon-læsedage for 4 eller 5. årgang, hvor de lytter til booktalks på biblioteket, får lånerkort og låner bøger med hjem, så de kan bruge resten af dagen på at læse på PLC, hvor de hygger sig med soveposer og lommelygter. Skolerne i Sønderborg samarbejder også indbyrdes og med folkebiblioteket og dets lokalafdelinger, blandt andet sørger biblioteket for en kørselsordning, som sikrer at der bliver kørt bøger rundt mellem skolerne, så de kan låne både klassesæt og frilæsningsbøger af hinanden.

Et velbesøgt PLC

Jeanette: - Vores PLC fungerer som en slags post-central, kan man godt sige. Når der kommer bogpakker og materialer sørger vi for at fordele dem til de lærere og vejledere, vi tænker kan have interesse i dem. Det går egentlig begge veje: Vi kommer meget omkring på skolen og der kommer tit lærere forbi og siger "Vi skal have et emne om vikinger, kan I hjælpe?" Også Henning Broch (skolens souschef) kommer forbi flere gange om ugen, lige som hans egen dør også altid står åben.

Tanja: - Vi har også en halv times møde hver tirsdag med et punkt der hedder interne meddelelser. Det kan være ledelsen, personaleforeningen eller it-medarbejderne, der tager et praktisk spørgsmål op, og vi kommer også selv med nyt næsten hver gang, for eksempel et nyt materiale eller et kursus. Møderne foregår på personalestuen og er for alle faggrupper, hvorefter vi går derfra ud til andre møder, og det er rigtig godt for os at have sådan et forum, hvor vi kan ramme alle vores kolleger bredt.

Som koordinator deltager Jeanette desuden i fire årlige møder, hvor skolens vejledere i samarbejde med ledelsen forholder sig til skiftende fokuspunkter, som man på skolen har valgt at give særlig opmærksomhed, i skoleåret 2023/24 eksempelvis "Den gode time".

Jeanette: - Her handler det om at holde fokus på, at man som lærer ved hvad man vil, når man møder op i klassen, at der skal være klare mål og en dagsorden, så der er tid til at nå planen og slutte ordentligt af, sådan at man får ryddet op og der er ro på inden næste time går i gang.

Fokuspunkterne bliver født i pædagogisk udvalg, hvor Jeanette deltager som koordinator, foruden en repræsentant fra henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling, som på forhånd har loddet stemningen blandt deres kolleger om, hvilke områder de godt kunne tænke sig

at arbejde med og få vejledning i.

Jeanette: - Herefter bruger vi en hel dag sammen, hvor vi tager væk og opholder os uden for skolen, sætter post it-sedler op på væggen med alle de forslag, der er kommet ind, og taler os frem til hvad der er mest relevant lige nu. Senere tages forslagene til fokuspunkter op i både skolebestyrelsen og ledelsen, så de kommer med hele vejen rundt, før vi beslutter, hvor vi skal lande.

Tanja: - Og når dét så er besluttet og vi er fremme ved august, går vi i gang med at klæde lærerne på – med foredrag og andre former for inspiration. Så også her er PLC aktiv i skoleudviklingen.

Ledelsens opbakning

Tanja og Jeanette har begge godt og vel 20 års erfaring som lærere og på PLC, lige som begge er uddannede skolebibliotekarer og Jeanette desuden har taget en vejlelederuddannelse. Forskellen fra dengang, de kom til Dybbøl-Skolen, og så til nu er til at tage og føle på:

Jeanette: - Da vi startede på PLC, passede man stort set sig selv, der var ingen møder med ledelsen eller nogen forventninger til, at vi skulle være med til at udvikle på skolen.

Tanja: - Dengang handlede det om bibliotekskundskab, men det varede ikke længe før det ændrede sig. Vi var nemlig så heldige, at vores tidligere leder, som virkelig ▶

Jeanette læser eventyr højt for 0. klasse i Fortællehulen.

Tanja hjælper et par elever fra 4. klasse med at finde de rigtige bøger.

brændte for PLC-området og som også gik op i at få PLC opdateret. Vi havde længe trængt til en ombygning og nyindretning, men han fik det altså gennemført, inden han gik af i 2018. Vores nuværende leder, Michael Jakobsen, var dengang allerede lærer på skolen og kronprins, så man kan godt sige, at han blev godt oplært.

Jeanette: - I virkeligheden har vi udbygget PLC's rolle gennem mange år – og nu endnu mere efter Bekendtgørelsen. For mit eget vedkommende er den største ændring den, at jeg er stoppet som vejleder for at koncentrere mig om rollen som koordinator. Vi prøver os lidt frem som alle andre og er i en god dialog med ledelsen om prioriteringen af opgaverne. Og vi er enige om at tage et skridt ad gangen og så hellere have fokus på nogle vigtige spørgsmål og lykkes med dem, i stedet for at sprede os over for meget.

Tanja: - Vi føler at vi har fundet et leje,

hvor vi kan være i det og funktionerne giver god mening. Og så har vi ledelsens opbakning. Vi går ikke rundt og tænker om det nu også er godt nok, det vi gør, det er vi trykke ved. Det er vigtigt for os.

Kommunalt netværk

På kommunalt plan repræsenterer Jeanette Dybbøl-Skolen i netværket for PLC-koordinatorer fra kommunens 17 folkeskoler. Netværket mødes en gang om måneden, og er ifølge Jeanette, utrolig inspirerende som et fælles fagligt forum for videndeling og ideudvikling:

Jeanette: - Selvom der er lokale forskelle, udvikler vi os sammen. Der opstår hele tiden nye ideer, man kan melde sig til, og folk har virkelig lyst til at dele erfaringer. Desværre har vi jo ikke en efteruddannelse inden for vores eget fagområde, så vi bliver nødt til at efteruddanne hinanden.

Koordinatorerne har blandt andet været rundt og besøge hinandens PLC'er for at

hente inspiration, lige som flere har været på udveksling en halv dag eller bare et par timer, for eksempel for at lære et nyt system at kende. Tanja og Jeanette har også været mentorer for en nyuddannet kollega, som flyttede til kommunen og derfor havde brug for hjælp til at komme godt i gang på PLC.

Tanja: - Det kan jo være en kæmpe mundfuld at lære det hele, hvis man er ny og ikke er vant til det, det ved alle som har prøvet at skifte system et par gange ... Og så tager det tid oveni alt det andet, man også skal nå, især hvis man kun har få timer på PLC. Hos os er vi heldige at have ansat nogle bogopsættere, så vi kan bruge tiden på børnene og bøgerne. Men det er ikke alle, der har råd til det. Derfor hjælper vi hinanden i PLC-netværket.

Jeanette supplerer: - Og så har vi i kommunen en utrolig dygtig ansvarlig på PLC-området, nemlig Birgitte Nielsen, som står for netværket og virkelig er vores kvinde. Hun er en kæmpe ressource for os alle og virkelig god til at banke på de rigtige døre, som for eksempel når hun går ind og taler vores sag og sparrer med skolelederne.

Så både hun og netværket er med til at give PLC større gennemslagskraft?

Jeanette: - Helt afgjort! Også når man skal i gang med at snakke om næste års timer er det en fordel at vi kan klæde hinanden på, så vi bliver skarpe på hvad man kan gå hjem og sige til sin chef. Typisk med afsæt i Bekendtgørelsen, hvor jeg eksempelvis nu kan argumentere for at det kræver nogle flere timer, når jeg som koordinator for vejlederne skal sætte mig ind i en masse litteratur.

Netværket har desuden udarbejdet en overordnet opgavebeskrivelse for PLC, som koordinatorene hver især har præsenteret for deres ledere og som de enkelte skoler arbejder videre ud fra, så de kan blive bedre til at prioritere PLC-opgaverne alt efter skolens størrelse, økonomi og lokale behov.

Jeanette: - Det er super vigtigt at definere og sætte ord på, hvilke arbejdsområder PLC skal dække, sådan at vores ledere og kolleger ikke bare går rundt og tror at det er sådan noget ligegyldigt back office. ■

PLC er en paraply – ikke et sted

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

På Dybbøl-Skolen er det mange år siden at man begyndte at opfatte PLC som andet og mere end et skolebibliotek, men i stedet som det naturlige udgangspunkt for den samlede skoleudvikling.

Den måde at anskue PLC på begyndte, i følge Henning Broch, som er souschef på Dybbøl-Skolen og ansvarlig for ledelsens kontakt til PLC, længe før den nye Bekendtgørelse trådte i kraft, ja, selv før Skolereformen, og går rigtig fint i tråd med den generelle holdning på skole- og PLC-området i Sønderborg kommune.

Det lyder nok som sød musik i mange PLC-medarbejderes ører, men hvorfor tænker ledelsen og de ansatte egentlig som de gør på Dybbøl-Skolen og hvad får de ud af det i Sønderborg og omegn, siden de har valgt at gå den vej?

- Udgangspunktet for udviklingen er at det vigtigste for os, lige som for mange andre skoler, er at alle vore elever skal blive så dygtige som de overhovedet kan. Og for at de kan blive det skal der være nogle ressourcer, som kan støtte op om både dem, men også om lærerne og om os som ledelse, forklarer Henning Broch og uddyber:

- Vi har med andre ord udvidet begrebet PLC, som i gamle dage dækkede over et skolebibliotek med bøger og de funktioner, som havde med dét at gøre. I dag består PLC selvfølgelig stadig af et skolebibliotek, men oveni har vi også hele vejlederfunktionen. Desuden har vi en koordinator, Jeanette Bomm, som er koordinator på biblioteksområdet og kontakten til kommunen, og som samtidig har en koordinerende rolle sammen med mig i forhold til vejlederne og skoleudviklingen.

Har det været et ønske fra skolens vejledere, at PLC skulle stå for den koordinerende rolle?

- Egentlig ikke, men det har bare været naturligt at lægge opgaven hos PLC, ikke

Henning Broch, souschef på Dybbøl-Skolen.

mindst i og med at vejledningen har fået en større plads med den nye Bekendtgørelse, fordi vi ser PLC som en paraply, hvis hovedopgave er at fremme skoleudviklingen. Og det fungerer rigtig godt at have funktionerne samlet, så man kan samarbejde ud fra det med både vejledere og ledelse, tilføjer Henning Broch.

Men PLC er ikke et fysisk sted?

- Nej, *bøgerne* er et sted, det er klart, de står på biblioteket, men vi tænker ikke PLC som et sted. Men når vi har møder, er det heller ikke der, vi mødes, det kan det være, men ikke nødvendigvis. Vi har også overvejet om ikke vi skal gå tilbage til at kalde lokalet, hvor vi har vores bøger og eleverne kommer, for skolebibliotek – altså som *en del af* det samlede PLC, fortæller Henning Broch.

Bedre sammenhængskraft

Selvom det kan være svært at måle på den konkrete effekt af Dybbøl-Skolens fokus på vejledning, er Henning Broch ikke i

tvivl om at der er en udbredt tilfredshed med den blandt skolens lærere. Desuden peger han på, at det at vejledere sparrer med lærerne om skolens skiftende fokuspunkter, eksempelvis "Den gode time" i dette skoleår, gør at de får en føling med hvad der rør sig i klasserne og blandt deres kolleger, så de bliver opmærksomme på spørgsmål, det vil være godt at tage fat på.

- Hvis der nu er nogle udfordringer i afvikling af "Den gode time" eller måden, eleverne testes på, opdager vejlederne det meget hurtigere end ledelsen ville gøre, fordi de kommer omkring og er i direkte berøring med deres kolleger, og så tager de den viden med videre til ledelsen, sådan at den kommer hele vejen rundt og vi sammen kan forholde os til det og blive bedre til at løse opgaverne. Det skaber en større sammenhængskraft, selv om vi er en stor skole i tre afdelinger. Det giver en enestående mulighed - og er en stor hjælp for ledelsen - for at kvalificere og sprede skoleudviklingen, mener Henning Broch og lægger til:

- Vi har generelt en høj trivsel blandt både elever og lærere, men der er selvfølgelig mange ting der spiller ind her - det er jo ikke sådan at man kan sige, at trivslen er høj *på grund af* PLC. Men det hører da med, lige som det er positivt at vi har så mange dygtige vejledere, mener Henning Broch. Han tilføjer at det desuden har en stor betydning at der er fælles fodslag i Sønderborg kommune - ikke mindst når det gælder det fælles faglige PLC-netværk.

Hvad vil du sige til dine kolleger, som overvejer at skære ned på PLC for at spare på budgettet?

- Ja, sådan er det desværre nok mange steder ... Jeg vil bare gerne sige "Pas på med at gøre det"! Som ledelse skal man hellere se sådan på det, at det kan give overskud at prioritere PLC mere, blandt andet fordi der så er flere kræfter om at løfte ansvaret. Og så er det jo også en kæmpe fordel, at lærerne bliver understøttet af den bedst mulige vejledning - i sidste ende til gavn for eleverne. For mig at se er det ét af skolens vigtigste områder, fastslår Henning Broch. ■

Et netværk der nytter noget

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

PLC-koordinatorene på Sønderborgs skoler videndeler og finder inspiration i fælles fagligt netværk. Og ja, det koster timer og kræver opbakning fra af skoleledelsen – men det er det værd!

Sådan siger Birgitte Nielsen, som udover at være kommunens it-ansvarlige er koordinator for PLC-området. Med sig har hun en mangeårig erfaring som lærer og har desuden har hun arbejdet som PLC-koordinator siden 1995, siden 2007 i Sønderborg. Derudover har hun efter eget udsagn altid – eller i hvert fald siden barndommen – været "lidt af en bognerd."

- Som gammel dansklærer tillægger jeg bøger og PLC stor betydning. Det er der heldigvis også tradition for i kommunen, så det gjorde man allerede før min tid, siger Birgitte Nielsen. Hun mener derfor ikke at PLC-netværket på tværs af kommunens 17 skoler vil være i fare, når hun en dag holder op på posten. Men selvom hun ikke har noget imod at blive betragtet som en ildsjæl, understreger hun at det er samarbejdet mellem kommunens PLC-koordinatorene, som er den store positive effekt af netværket.

- Netværket mødes 10 gange om året til et to timer langt møde, så det er jo ikke fordi det er alverden – vi kunne sagtens bruge mere tid! Men møderne er godt givet ud og der er meget at tale om. Netværket står på tre ben, hvor det første er der drift, altså blandt andet Cicero, it, udstyr og bøger, dernæst er der det fagfaglige, det vil sige hvordan vi formidler i forhold til lærere og elever, herunder hvordan vi skaber større læselyst og -glæde, mens tredje ben gælder den faglige dialog. Vi arbejder med skiftende temaer, som vi læser om, lytter til oplæg om og diskuterer med hinanden. Sidste år var temaet teknologiforståelse, i år er det fritidslæsning, fortæller Birgitte Nielsen.

Hun tilføjer at netværket blandt andet ser på statistikken på området, eksempelvis gennem nærlæsning af undersøgelsen

Børn og unges læsning 2021, lige som koordinatorene videndeler om læselyst-fremmende tiltag på deres skoler og drøfter effekten af disse.

- Selvom der er store forskelle mellem kommunens 17 skoler, er der også meget de har til fælles og med fordel kan dele, for eksempel hvordan man kan inddrage eleverne mere i hvilke bøger, der skal købes, eller i indretningen af PLC med områder med puder og læsehuler, mener hun.

Hvordan prioriterer vi?

Det kan godt være at 10 årlige møder á 2 timer ikke lyder af alverden, men mon ikke der sidder et par PLC-medarbejdere rundt om i landet, som er en smule misundelige over PLC-netværket i Sønderborg? Nogle steder sidder man måske mutters alene – og i ganske få timer – på skolens PLC, og hvordan skal man så løse og prioritere opgaverne, som Bekendtgørelsen for PLC lægger op til, hvis der hverken er ressourcer nok eller noget netværk at sparre med?

- Det må du nok spørge om! Medgiver Birgitte Nielsen, som dog samtidig understreger at også PLC'erne i Sønderborg kender til udfordringerne med at prioritere de mange vigtige opgaver. - Derfor er samarbejdet på tværs også helt nødvendigt. Det hjælper med til at afklare hvilke behov og opgaver, der bør have særligt fokus, alt efter hvilken skole der er tale om, fastslår hun.

Birgitte Nielsen kan også nikke genkendende til manglen på ressourcer, og hun fortæller, at der også i år skal spares på budgettet i Sønderborg. Når pengene ikke bliver taget fra PLC-området, mener hun kort og godt at det skyldes, at det ikke kan betale sig.

- Der er en forståelse for at prioriteringen af PLC og samarbejdet på tværs har en positiv effekt. Dels fordi det giver koordinatorene et godt fagligt netværk, dels fordi vi konkret kan sparre om hvad Vejledningen siger og dermed klæde koordinatorene på til at følge den nye Bekendtgørelse, mener Birgitte Nielsen og lægger til:

- Jeg tror det giver en tryghed at vide, at det enkelte PLC ikke står alene med at prioritere opgaverne og at der er ressourcer og opbakning til at løse dem – fordi vi er mange der bidrager aktivt. Birgitte Nielsen peger på at der

generelt er et nært samarbejde i kommunen, hvor også skolernes øvrige vejledere og lederne mødes på tværs. Selv er hun jævnligt i kontakt med de forskellige parter og sætter vigtige spørgsmål på dagsordenen: Senest da der i kommunen fremkom forslag om at spare på budgettet ved at sænke antallet af PLC-netværksmøder fra 10 til 2 om året.

- Og hér valgte skolelederne heldigvis at stå fast på at prioritere PLC-området og bevare vore 10 årlige møder, så samarbejdet udmønter sig helt klart i et stærkt fælles fokus, fastslår hun.

PLCF Lokalafdeling Sjælland og Øer

Indkaldelse til Lokalafdelingens generalforsamling 2024 og i forbindelse med Ambassadørdag for PLC/CFU

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning
3. Kassereren forelægger det reviderede regnskab
4. Fremlæggelse af budgetforslag
5. Indkomne forslag
6. Valg
 - a. Valg af formand (ulige år)
 - b. 2 lokalafdelings medlemmer
 - c. 1-3 suppleanter
 - d. 2 revisorer
 - e. 1 revisorsuppleant
7. Eventuelt

Under generalforsamlingen er foreningen vært ved lidt kaffe og kage. Forslag der ønskes behandlet på generalforsamlingen under dagsordenens punkt 5, mailles til formanden Janne Bjerring Larsen på mail: jann2669@lejredu.dk senest 14 dage før generalforsamlingen. Såfremt der ikke kommer forslag til punkt 5, vil denne dagsorden være den gældende. Tilmelding senest den 22. marts til mail jann2669@lejredu.dk

SES VI TIL LÆRFEST?

Besøg Gads Forlag på stand 214, og få inspiration til de nyeste børne- og ungdomsbøger

Find undervisningsmateriale på gad.dk/undervisningsmateriale

KOM TIL BOOKTALK OG FORFATTERBESØG

Kristina Aamand fortæller om sin nye ungdomsroman *Der er et sted i helvede*. Konsulent Maria Louise Bjerrum inspirerer til nye børne- og ungdomsbøger til undervisningen.

Mød makkerparet bag Møgmis, Sophie Soud og Thomas Hjorthaab. De præsenterer Møgmis' univers og involverer publikum, mens Thomas livetegner på scenen.

Gratis goodiebags på alle stole

HAL B:
13. marts kl. 15.15 - 16.00 (lokale 16, 1. sal)
14. marts kl. 14.15 - 15.00 (lokale 17, 1. sal)

HAL B:
14. marts kl. 12 (scenen)

Systematiseret Kla

Af Charlotte Bie, lektor på Københavns Professionshøjskole, Videreuddannelsen.

Systematiseret klassekammerathjælp (SYKL) giver lærere og vejledere et fælles fagligt fokus og det er oplagt at forankre den didaktiske og pædagogiske udvikling i skolens PLC.

"Skal vi SYKL'e i dag?" spørger en elev i 4. klasse sin lærer og ja, det skal de. For skolen er i gang med at afprøve en ny fagdidaktik, der stilladser elevernes faglige dialoger, samtidig med at den understøtter deres sociale relationer. Denne fagdidaktiske tilgang har fået navnet SYKL, som er en forkortelse af "SYstematiseret KLASsekammerathjælp."

Tobias og Isak sidder fordybet i en samtale om en kuglepen. Tobias har splittet kuglepenen ad og alle delene ligger nu spredt ud på bordet. "Hvordan virker jeres kuglepen? Hvad bruges de enkelte dele til – hvad er deres funktion?" Det er den opgave, som er blevet stillet.

SYKL-opgaven

N/T-tips til opgaven

Eleverne arbejder i makkerpar med en klar rollefordeling, hvor den ene elev har

til opgave at undersøge kuglepenen og besvare spørgsmålene, mens den anden har rollen som hjælper. Tobias, der udfører opgaven, skal tænke højt og for at kvalificere samtalen, så den ikke bliver for overfladisk, har Isak fået et papir med faglige tips, udarbejdet af læreren, som han som hjælper kan spille ind med undervejs.

Begge drenge er meget optagede af kuglepenen og dens dele. De fotograferer spidsen og forstørrer billedet op. "Og så er der sådan en meget mikroskopisk lille kugle, der drejer rundt og så kører blækket også rundt", forklarer Tobias og fortsætter: "Det er ligesom de der slik-ting, som har en deodorant-kugle..."

har læreren kort introduceret emnet og opgaverne for eleverne. Når de 2x15 minutters makkerarbejde er gået, samler læreren op i plenum både på elevernes faglige læring OG på elevernes oplevelse af hjælp og samarbejde. "Isak var god til at forklare ting og han råbte ikke ad mig" fortæller Tobias og Isak smiler...

Peer-to-peer learning

SYKL er en forskningsinformeret fagdidaktik, der er udviklet med inspiration fra en række internationale forskningsprojekter, som viser at peer-tutoring har en positiv effekt på elevens deltagelse og udbytte (fx Kunsch et al., 2007; Nawaz & Rehman, 2017; Thurston et al., 2020). SYKL handler om at øge elevernes deltagelsesmuligheder ved

Video af SYKL i praksis (kan ses under fanen 'Lærere' på sykl.kp.dk)

Tobias har 15 minutter til opgaven, derefter bytter eleverne roller og Isak bliver nu udfører og går i gang med opgave B. Den handler også om skrive-redskaber og om hvordan de har udviklet sig gennem tiden, og nu er det Tobias' tur til at være hjælper.

Vi befinder os i natur/teknologi undervisningen, hvor klassen er i gang med SYKL-opgaver, der er kendetegnet ved at være undersøgende og lægge op til faglig dialog. Forud for makkerarbejdet

at give eleverne ordet i undervisningen og ved at systematisere og kvalificere den hjælp og feedback, som elever kan give hinanden både fagligt og socialt. SYKL bygger altså på en dialog mellem to elever om et fagligt spørgsmål, hvor deres samspil er struktureret.

I samarbejde med 4 kommuner har Københavns Professionshøjskole fra 2019-2023 gennemført 3 udviklingsprojekter med tilknyttet følgeforskning. De har alle haft fokus på SYKL-undervisning

sssekammerathjælp

på mellemtrinet, men SYKL vil også kunne udvikles og gennemføres i både indskoling og udskoling. Indtil videre har SYKL været udviklet og afprøvet i matematik, natur/teknologi og dansk, men vil også kunne udvikles og afprøves i skolens andre fag.

De involverede skoler har over en periode på 13 uger systematisk afprøvet SYKL i én lektion om ugen i udvalgte klasser. I pilotprojektet i SYKL'ede eleverne i matematik. I TANDEM-SYKL udviklede og afprøvede de professionelle SYKL i både matematik og i natur/teknologi og i det seneste projekt (2022-2023), SYKL'ede eleverne i dansk og matematik. Denne kommune havde foruden deres ambition om at skabe bedre undervisning i dansk og matematik, et formuleret ønske om at udvikle og understøtte inkluderende læringsmiljøer, så flere elever kunne deltage meningsfuldt, lære og trives i fællesskaber så tæt på almenmiljøet som muligt. Det betød, at udover deltagelse af faglærere og -vejledere på årgangen, så blev inklusionsvejlederne også inddraget og projektet døbt INKLU-SYKL.

Et af målene med INKLU-SYKL var, at udvikle en pædagogisk og didaktisk samstemthed mellem faglærerne og de interne ressourcepersoner (læse-, matematik og inklusionsvejledere). Teamsamarbejdet omkring klasserne skulle styrkes til gavn for elevernes læring og sociofaglige inklusion.

At den sociale dimension betyder meget i SYKL, får man blik for i en af de formidlingsvideoer, der ligger på ressourcensitet sykl.kp.dk, hvor en af eleverne fra TANDEM-projektet siger:

"Det, der var særlig godt ved SYKL, var nok det med sammenholdet, der var, og fællesskabet."

Pædagogisk og didaktisk samstemthed

Netop den pædagogiske og didaktiske samstemthed og udvikling udgør et spændende perspektiv, som taler ind i de pædagogiske læringscentres (PLC) kerneopgave. PLC-medarbejderne skal i

samarbejde med ledelsen arbejde med skoleudvikling, kapacitetsopbygning og understøttelse af den didaktiske og pædagogiske praksis på skolen. SYKL udgør en konkret systematisk indsats, der potentielt kan samle lærere og vejledere på tværs af fag og klassetrin om fælles didaktiske refleksioner og udvikling til gavn for alle elevernes faglige og alsidige udvikling og trivsel. Hvilke roller og opgaver knytter sig til hhv. lærere og vejledere i SYKL?

"Vores drøm er, at SYKL kommer til at styrke de sociofaglige fællesskaber mellem eleverne, fordi lærere og pædagogisk personale indgår i et lærende og forpligtende samarbejde, hvor undervisningen bliver anset som et fælles anliggende."

Hanne Frederiksen, skolechef og Carsten Røpke Olfert, souschef i Hillerød kommune. Afsluttende rapport i INKLU-SYKL, dec. 2023.

SYKL er dels en måde for eleverne at lære på gennem stilladserede faglige makkerdialoger og dels en måde for lærerne at undervise på. Den didaktiske opgave for læreren består i at udarbejde undersøgende opgaver og stilladserende tips, der både indeholder lukkede og åbne elementer, da det giver rum for både

undersøgelse og samtale. Et konkret eksempel fra dansk er:

- Opgave: Læs digtet højt. Beskriv tegningen. Passer digtet og tegningen sammen?
- DanTip: Kan du få øje på nogle sammensatte ord i digtet? Hvad betyder de?

Det fremmer også dialogen, hvis opgaven rummer en konkret aktivitet som så at læse, skrive, understrege, tegne eller sortere, ligesom det også fungerer godt at inddrage konkrete/manipulativer i form af fx centikubes, perler, modeller, kamera, grafiske programmer, der skaber fokus og engagement (Schmidt, M.C.S., Hansen, K.R. & Bie, C., 2023).

Udover at forberede SYKL-opgaver og tips skal læreren også kort introducere til emnet og opgaverne og samle op på makkerarbejdet til sidst. Det er også væsentligt at gennemføre meta-undervisning omkring rollerne "hjælper og hjulpne" og hjælperedskaberne Tips og Stilladskort. Eleverne kan ikke rumme det hele på en gang, så det er vigtigt at introducere elementerne bid for bid. Mens eleverne SYKL'er, er det lærerens opgave at observere deres dialoger og samarbejde med henblik på at få indsigt i deres sociofaglige udbytte, samt at yde hjælp til de makkerpar, der kan have brug for ekstra støtte. ▶

Det, der var særlig godt ved SYKL, var nok det med sammenholdet, der var, og fællesskabet.

Elever fortæller om SYKL (se video under fanen 'Elever' på sykl.kp.dk)

"Der er ægte lærertid. Jeg har faktisk aldrig i hele mit lærerliv oplevet, hvordan 45 minutter kan være så effektive fagligt."

Dansklærer på det afsluttende dialogseminar i projekt INKLU-SYKL 2022-2023.

Vejlederens roller og opgaver

I de udviklingsprojekter som KP har gennemført, har lærere og vejledere først deltaget i et kompetenceudviklingsforløb og har efterfølgende gennemført SYKL-undervisning i 13 uger med bl.a. observation og didaktiske samtaler undervejs. Skolerne har selv skulle tilrettelægge rammerne for samarbejdet mellem lærere og vejledere lokalt, og der har således været mange forskellige måder, hvorpå vejledernes viden og kompetencer er kommet spil.

Som vejleder i SYKL kan man bidrage med sociofaglig sparring på flere måder. Udviklingen af gode SYKL-opgaver kan godt være tidskrævende (i hvert fald i starten) for den enkelte lærer. Her vil vejlederen kunne bidrage med fagdidaktisk ekspertise og ideer til fx at gøre en SYKL-opgave mere undersøgende eller

mere fyldig, så den ikke udtømmes for hurtigt. Ligeledes kan vejlederen inddrages i refleksioner over og drøftelser af, hvordan de faglige tips skal udformes og differentieres for at tilgodese flest elever.

"Det første jeg er opmærksom på som vejleder, det er om opgaverne er kreerede på en måde, som giver mening. Og det, der er min erfaring, det er at tage udgangspunkt i de materialer, man har til rådighed på skolen... og tage udgangspunkt i det. Man tager faktisk noget genkendeligt og får på en måde strikket det om til at være en del af SYKL."

Matematikvejleder (se video under fanen vejledning på sykl.kp.dk).

I forhold til den sociale dimension kan vejlederen fx inddrages i overvejelser om, hvordan man kan hjælpe eleverne til at blive gode SYKL-makkere. Flere steder har vejleder og lærer lavet små rollespil for eleverne, hvor de demonstrerer hvordan det kan opleves, når ens makker vender ryggen til eller vender øjne ad en, og hvordan det opleves når ens makker lytter og opmuntrer og spiller ind med relevante tips på det rigtige tidspunkt.

Co-teaching og observation i undervisningen

Som led i afprøvningen af SYKL har der i udviklingsprojekterne været gode erfaringer med, at vejleder og lærer samarbejder om både at forberede, gennemføre og reflektere over SYKL-undervisningen. Det er sket ved, at vejlederen indimellem et gået ind og taget lærerens rolle som underviser, hvilket har givet læreren mulighed for at observere elevernes opgaveløsning, samarbejde og sociofaglige udbytte.

"Måden at samarbejde med læreren på, så de også får den vinkel som jeg kommer ind og ser, er ved, at det er mig, der nogle gange står for SYKL-undervisningen. Så vi har ligesom byttet roller, fordi der er så meget man ser, når man ikke er den, der er den, hvis man kan sige den sådan."

Inklusionsvejleder (se video under vejledning på sykl.kp.dk)

I INKLU-SYKL blev der gennemført didaktiske samtaler, hvor både matematiklærer og dansklærer deltog foruden læsevejleder, matematikvejer og inklusionsvejleder, der havde observeret det

så er det tid til, at vejlederen kommer ud og laver observationer i klassen sådan mere systematisk.

En didaktisk samtale tager afsæt i observationer (se video under vejledning på sykl.kp.dk)

samme elevpar SYKLe i de to fag. Det gav nye perspektiver at høre kolleger fortælle om observationer gjort i et andet fag, ligesom inklusionsvejlederen typisk kunne bidrage med et andet blik på det sociale samspil og fremhæve forhold, som faglærere og -vejledere blev nysgerrige på.

Faglig læring gennem samtale

Ligesom elevernes læring kan stilladseres gennem makkerdialoger, så synliggør og styrker den didaktiske samtale lærernes (ofte tavse) viden, som gøres explicit og bliver genstand for refleksioner og overvejelser ift. udvikling af undervisningen. Hvor mange almindelige vejledningssamtaler ofte kan have et fokus på en enkelte elevs problemer og potentialer, så oplever lærere og vejledere i SYKL at blive optagede af didaktikken og det skaber energi og begejstring.

"Det [SYKL] er udfordrende fordi det tager tid, men jeg må også erkende at det er ekstremt spændende. Den tid jeg bruger, gør også at jeg bliver det som jeg oprindeligt er, nemlig en didaktiker, der ved hjælp af et fag og nogle didaktiske tanker får undervist dem [eleverne]... det er ikke bare er bogen, der bestemmer hvad jeg skal."

Matematiklærer (se introvideo på sykl.kp.dk)

Professionelle læringsfællesskaber

De 3 udviklingsprojekter har vist, at SYKL som en samarbejdsstruktur og en fagdidaktisk tilgang kan skabe oplevelsen af et meningsfyldt fælles didaktisk fokus hos lærere og vejledere på tværs af fag og potentielt set også på tværs af årgange. INKLU-SYKL blev gennemført på alle skoler i Hillerød og skolerne er i indværende skoleår i gang med at udvikle og afprøve, hvordan de erfarne SYKL-lærere og vejledere fra sidste års 4. årgang, kan invitere lærere fra den nuværende 4. årgang ind i deres praksis sideløbende med, at de nye "SYKL-lærere" deltager i et lokalt faciliteret kompetenceforløb om SYKL.

Der er tale om organisatorisk læring og om forankring af SYKL gennem professionelle læringsfællesskaber. Ifølge Albrechtsen (2013) bygger professionelle læringsfællesskaber på 5 søjler, nemlig: Samarbejde, en deprivatisering af praksis, reflekterende dialoger, fokus på elevernes læring, samt fælles værdier og vision.

Hvis SYKL skal forankres i skolens praksis og ikke kun hos den enkelte lærer, så vil det være en stor styrke at inddrage og forankre implementeringen i skolens PLC, eftersom centerets medarbejdere typisk vil være dem, der trækkes på, når

en lærer eller et klasseteam ønsker sparring.

Det er vi spændte på at følge op på fremadrettet, for strategiske indsatser skal koordineres og her er der ikke tvivl om, at PLC i samarbejde med skoleledelsen og det lokale ressourcecenter spiller en afgørende rolle.

Se udførlige referencer på PLCF.dk

Charlotte Bie har bidraget med projektkoordinering til 2 af de 3 SYKL-udviklingsprojekter, som KP har gennemført fra 2019-2023.

Hvem har udviklet SYKL?

SYKL bygger på teorier indenfor peer-to-peer learning og er i dansk sammenhæng udviklet af en gruppe forskere og undervisere på læreruddannelsen og efter-/videreuddannelsen på Københavns Professionshøjskole (KP) under ledelse af docent Maria Christina Secher Schmidt.

Københavns Professionshøjskole søger i 2024 efter skoler til et SYKL-effektstudie. Interesserede skoler kan skrive til forskningsleder Maria Christina Secher Schmidt på: mrsc@kp.dk

SYKL-projekter med følgeforskning

KP gennemført 3 kompetenceudviklingsprojekter, som alle har været gennemført på mellemtrinnet med følgeforskning:

- 2019-2020: SYStematisk KLassekammerathjælp (SYKL) i matematik, et pilotprojekt gennemført på tre skoler med støtte fra A.P. Møller Fonden.
- 2020-2022: Tandem-SYKL – Når samtalen fremmer forståelsen. Udviklingsprojekt gennemført med støtte fra Novo Nordisk Fonden.
- 2022-2023: Inkluderende SYKL-praksis i dansk og matematik – med fokus på resourcepersoners samarbejde (INKLU-SYKL). Et udviklingsprojekt gennemført med støtte fra A.P. Møller Fonden.

SYKL resourcesite

Der er på baggrund af projekterne og forskningen udviklet et resourcesite, hvor man kan finde SYKL-opgaver, videoer fra undervisningen, interviews med lærere, vejledere og elever, lærervejledninger og vejlederredskaber, en interaktiv makker til eleverne, samt artikler og forskningsrapporter om SYKL.

Besøg sitet her: sykl.kp.dk

Den store skærmka

Af Andreas Lieberoth

Mediefladen – fra folkeskolen. dk til Facebookgrupper – flyder over med diskussioner om teknologiens rette plads fra børnehaven og folkeskolen, til den pressede fritid.

Mobiltelefoner er et eksempel på hvordan "always on – always on you"-teknologiernes fremmarch har skabt dilemmaer i skolen, og krævet nye former for praktisk restriktion og pædagogisk sans. Alle former for mobilregler – fra de pædagogiske til de restriktive – lader til at have en god virkning for skolen og børnene, når man spørger de voksne. Kun ét ud af fire studier fra hhv. Spanien (en lille målbar effekt), Sverige og Danmark (ingen sammenhæng) jeg kunne finde i starten af 2023, havde dog fundet en egentlig effekt på skolers trivsel eller fagniveau.

Det skyldes navnlig, at de nordiske lande har tradition for at stole på lærere og skoleledere, som for længst har indført begrænsninger, der giver ro i timen og sikrer socialt samvær. På samme måde som man fik styr på skateboards, walkmen og Anders And-blade i gamle dage. Og så har de fleste børn og unge faktisk en ret høj trivsel på landsplan.

Denne "loftseffekt", og alle de gammelkendte (og måske vigtigere) faktorer der bidrager til "god skole" gør, at eksperimenter og politiske indgreb med mobilregler ikke har den store målbare indvirken. Men der er stadig god praktisk grund til at begrænse både mobiler i løbet af skoledagen, og hvilke websider og kontaktflader eleverne kan tilgå på deres computere.

Betyder fritidens skærmbrug noget for elevernes læring? Internationalt er der en ret lille, negativ, sammenhæng mellem skærmtid derhjemme og præstation i skolen. Mange elever læser også skoletekster, opgaver og fagstof bedre på

papir, men forskellen er ikke udtalt for læsning af fiktion. Ikke overraskende er der til gengæld en lille positiv lærings-effekt ved at bruge internet og sociale medier til fx at slå information op eller tale om sine lektier. I nogle lande er

sociale medier nærmest synonyme med internettet, og for nogle unge er søgning på deres foretrukne apps en langt mere indlysende handling end at tjekke skolebiblioteket eller endda google eller bruge en AI-chatbot.

amp i skolen

Den mest indlysende forklaring på, at sociale medier skulle være negativt forbundet med at opfylde skolens læringsmål, er, at de forstyrrer og former vaner, fx for hvordan man fordyber sig eller læser tekst. Overraskende nok forskyder minutterne til sociale medier ifølge tilgængelige internationale beregninger ikke lektietiden signifikant. Til gengæld er brugen af teknologi distraherende mens man fx skal lave lektier.

Social trivsel er også digital trivsel

Den danske læseundersøgelse fra 2021 fandt, at tid brugt på at læse bøger faldt, i takt med at skolebørn gik fra streaming og spil på mellemtrinnet til brug af sociale medier i de store klasser. Det er interessant, fordi sociale medier, men ikke spil og serier, var negativt forbundet med om børnene syntes, at de var gode til at læse og til at koncentrere sig. Sociale medier udmærker sig netop ved at blive fordøjet i mindre bidder, at have overfladisk eller sjusket indhold sammenlignet med fx en film eller en bog. "Skærmtid" som sådan er med andre ord ikke så afgørende som tilvænning, fordybelse og øvelse.

Teknologierne betyder også mindre i studier, der tager højde for faktorer som fx søvn, social trivsel og socioøkonomiske forhold. Kort sagt fylder alle de traditionelle udfordringer og udsathed, som de altid har gjort, men vilkårene i hjemmet flytter med online, uanset om vi ser på opførelse eller resurser i skole/hjem samarbejdet.

Det er en gammel sandhed, at social trivsel – eller mangel på samme – spiller direkte sammen med mulighederne for at lære i skolen. Mobning har psykiske følger, der går ud over koncentrationen, selvtilfiden og samarbejdet og kan føre til udadreagerende adfærd. Online-mobning smitter derfor både af på præstation, social position og fravær.

Af den grund er det godt, når skoler og lærere tager ansvaret for den digitale socialisering alvorligt. Ikke bare i timerne,

men også hvad angår de usynlige sociale spil mellem børnene.

Mange tænker måske "men vi har en mobilfri skole". Måske, men næppe mobil- eller computerfri elever. De relationer, konflikter og fikse idéer der foregår imellem eleverne efter skole, kommer med tilbage til klassen dagen efter, og bliver byggesten for opførelse og kritisk sans resten af livet. Den digitale dannelse og tidlige socialisering foregår ikke primært via fag som teknologiforståelse, men på apps som Snapchat, Tiktok, Youtube og Twitch.

Hvordan slår vi til som digitale voksne?

Det er ikke børns opgave at opdrage hinanden. Heller ikke digitalt. Men det er dét, der foregår. Mange børn og unge udtrykker dog, at deres voksne ikke kan eller vil forstå den digitale del af deres liv. Europæiske studier viser at voksne der (i hvert fald foregiver – vi kan ikke være perfekte hele tiden) udviser vilje til at lytte og forstå, udklækker mere selvstændige børn, der opfører sig pænere og mere ansvarsbevidst online, mens afvisende, kontrollerende og/eller belærende voksenstile fører til flere konflikter, dårligere onlineopførelse, og mere hemmelighedskræmmeri og snyd.

Derfor er det på tide at løfte øjnene fra tomme begreber som "skærm", og blive de digitale voksne, vores børn mangler. Der er stadig brug for os voksne. Både til at sætte rammer, til at arbejde med at opøve plig og digital situationsfornemmelse, og til at være der, når noget går galt. Det er ikke børnenes job, at finde ud af det digitale liv alene.

Første skridt er at droppe sort/hvidtænkning, og finde nuancerne frem. Mennesker er ikke ens, "skærm" er ikke én ting, og situationer er ikke ens. Derfor må vi øve os i at se på bruger, kontekst og indhold (BKI-princippet som huskeregel), uanset om vi taler skoleregler eller hjemmbrug, teenagere eller den tidlige digitale socialisering i 2.-4. klasse. Det er lige så umuligt at sige noget præcist om

"skærme" bredt i skolen, som derhjemme, fordi de tjener så mange forskellige funktioner, og forskyder, forvandler eller muliggør alt muligt, fra leg og papirlæsning, til kommunikation og voksenopmærksomhed på elevernes færden.

Skolen skal skabe rammer, både hvor der ingen skærm er, til at bruge teknologi hvor den er nyttig, og for at elever kan blive til i en digital verden. Der er hensyn til undervisning lige nu at tænke på og hensyn til børnenes fremtidige færdsom forhåbentligt robuste, kompetente og hensynsfulde borgere i en endnu ukendt digital fremtid. Dilemmaerne består i at kunne tænke alle disse hensyn ind i én skole på en nuanceret og praktisk måde – eller måske rettere, mange forskellige måder at gøre skole på.

Andreas Lieberoth er forfatter til bogen *Den store skærmskrig*, som udkom på Dansk Psykologisk Forlag i 2023. Andreas Lieberoth er ph.d. i psykologi, far til to og lektor i pædagogisk psykologi ved DPU på Aarhus Universitet.

En KØN historie

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt blad- og prisudvalget.

En køn redelighed står der over indgangen til den faste udstilling i KØN - Gender Museum Denmark, hvor du via en historisk tidslinje og nedslag i temaer som arbejde, humor, krop og aktivisme kan tænke over, hvad det betyder, om du er født som dreng, pige eller måske noget helt andet.

Jeg besøgte KØN en dag i juli sidste år, hvor solen ikke skinnede så meget, og der var tid til andre oplevelser. Den idé var der også andre, der havde fået. Museet var denne dag godt besøgt af både unge og ældre af flere nationaliteter og køn. Der er en helt særlig stemning på museet - en historisk tyngde, men også en humoristisk lethed, som giver lyst til at udforske de indbydende udstillinger med hver deres meget forskellige fokus på kønskultur og kønsproblematikker før, nu og i fremtiden.

Det gamle rådhus i Århus tager sig imponerende ud, og en bred trappe fører den besøgende gennem museets forskellige tilbud. I stueetagen finder man en udstilling over forskellige tiders seksualundervisning, og besøgende i alle aldre vil helt sikkert grine genkendende til genstande og materialer fra egen skoletid. Udstillingen går dog endnu længere tilbage - den viser nemlig også, hvordan man formidlede køn og seksualitet for ca. 200 år siden. Der er sket meget, men behovet er stadig aktuelt i dag, hvor mange unge har et anstrengt forhold til egen krop.

Pernille Albrechtsen, der er formidler på museet, tager godt imod mig og viser rundt, mens hun fortæller om museets udstillinger og de undervisningstilbud, hun har taget del i tilrettelæggelsen af.

Pernille Albrechtsen håber museets besøgende vil gå derfra med et nyt blik på historien og et kritisk blik på køn.

På 1. sal oplever du genkendelsens glæde over genstande fra både din egen, dine forældres og dine børns barndom i udstillingen *Pigernes og drengenes historier*. Her er legetøj, inventar, tøj, bøger og meget andet. Her finder du også et forløb, der henvender sig til det yngre publikum. Gennem historier fra forskellige børneliv i perioden fra 1865 til 1980'erne, lærer vi om, hvordan pige- og drengeliv formede sig i gamle dage.

Børn kan selv indtage rummet, klatre på montererne, klæde sig ud, se film og opleve udstillingen med hele kroppen. I dag vil børn nok også undre sig over, hvorfor der blev kigget skævt til Lotte, der voksede op i 50'erne og som gerne ville gå i bukser, og måske også tænke lidt over, hvorfor vi så stadig undres over drenge i kjoler ...

Seksualundervisning gennem tiderne

Nogle af de temaer, som museet sætter spot på, kan ifølge formidler Pernille Albrechtsen provokere, men forhåbentlig giver oplevelserne herinde også grobund for en refleksion. Et nyt tiltag er et forløb til gymnasieklasser, der som noget nyt, nu også skal tilbydes seksualundervisning i deres skoletid.

Og i dag tilbydes såvel udskolings- som gymnasielærere en hjælpende hånd i forbindelse med seksualundervisningen. Fag som dansk, historie og samfundsfag tilgodeses også med forskellige forløb til skoleelever i alle aldre. På museets hjemmeside finder du flere oplysninger om de mange forskellige forløb, der tilbydes.

Den besøgende inddrages og undgår

ikke at reflektere over tidens gang - og egen identitet og egne ønsker. Netop det er også en væsentlig tanke bag de undervisningstilbud, som museet tilbyder. Børnene og de unge skal forstå, at de er historieskabte, men endnu vigtigere - historieskabende. Museet ønsker at klæde eleverne på til at deltage i det demokratiske samfund, give deres meninger til kende og forholde sig kritisk til deres omverden.

Et nyt forløb med titlen *Byrådsspillet* har fokus på netop dette. Omkring det gamle byrådsbord kan du prøve et digitalt byrådsspil, og undervisningen, der i dette rum tilbydes elever fra 8.-10.klasse, giver de unge indblik i skiftende kønskulturer og demokratihistorie omfattende både eksklusion og inklusion af forskellige køn- og befolkningsgrupper. "Det er vigtigt, at vores repræsentanter i Folketinget ligner os," fortæller Pernille Albrechtsen. Unge af alle køn skal turde blande sig i det politiske liv, og de har brug for nogle at spejle sig i blandt de folkevalgte.

I dette rum hænger også skitser af *Kvindelige politikere på lærred*. Det nye maleri bliver et gruppeportræt af 30 kvinder, som har haft særlig betydning for det danske demokrati og Folketinget siden 1915, hvor kvinder fik valgret. Vinderen kommer til at hænge i Samtalerummet i Folketinget ved siden af det maleri, der viser en forsamling af sortklædte ældre herrer - nemlig de politikere, som udformede den 3. grundlovsændring af 1915. Museet har i forbindelse med udstillingen af skitserne til kvindeportrættet et forløb med titlen *En køn debat*, som henvender sig til de ældste folkeskoleelever.

Sæt spørgsmålstegn ved det normale

Selvom museet på mange måder har fornyet sig, siden det blev til i 80'erne under navnet *Kvindemuseet*, er der holdt fast i mange af de gamle værdier. En udstilling på 2. sal fortæller

historien om rødstrømperne og historien om, hvordan museet blev til. Pernille Albrechtsen forklarer, at museet ønsker at holde fast i ånden fra 80'erne og at fortsætte med at stille spørgsmål ved det, der er normalt: "Vi skal være bevidste om det sprog, vi bruger om køn. Forestillingen om 'raske drenge og pæne piger' lever på mange måder videre, men vi skal gerne gå herfra med et nyt blik på historien og et kritisk blik på køn," runder Pernille af, inden hun sender mig afsted på egen hånd.

Jeg når blandt andet en tur op på 3. sal til en sjov og interessant særudstilling ved navn *Carry me* om taskens kønne kulturhistorie. Tankevækkende at se hvor stor en betydning en taske har for de signaler, vi gerne vil sende om os selv. Alle skoleelever i hele Danmark har gratis adgang til museet, og er du lærer i folkeskole eller på en ungdomsuddannelse i Århus kan du booke gratis undervisningsforløb. Er du i Århus med din klasse - måske i forbindelse med en lejrskole - er det oplagt at indlægge et besøg på KØN. Et undervisningsforløb koster ca. 600 kr. Museets hjemmeside med billeder af de forskellige genstande til for eksempel undervisning i seksualundervisning kan også give inspiration til egen undervisning. ■

KØN - Gender Museum Denmark er et dansk museum med fokus på kønnenes kulturhistorie beliggende i det gamle rådhus i Aarhus. Museet er et af de få i verden, der specifikt omhandler kønsproblematikker, ligestilling, krop og seksualitet.

Min hjerne er en snekugle

Af Dorthe Bøgh, lærer og PLC-vejleder

Trine Juul har skrevet digtsamlingen *Min hjerne er en snekugle* og Dorte Karrebæk har illustreret. Bogen er udgivet af Dansk Lærerforeningen i serien BILLEDROMAN for mellemtrin og udskolingselever. Den er oplagt til litteraturarbejde, og der er et utrolig fint samspil mellem tekst og tegninger. Digtsamlingen handler om, hvordan det føles at være ordblind. Den starter sådan her:

Snekugle

*Min hjerne er en snekugle
du kan ryste hele året
bare spørg om noget med bogstaver
foran andre
så hvirvler det*

Det er ikke rart når det sner inde i hjer-
nen. Det er hårdt at være anderledes
og man føler sig ensom og forkert. Hver
eneste dag er der lærere og vikarer, der

glemmer eller ikke ved, hvordan det sner i hovedet på den ordblind. Diktat er en snestorm. Det er pinligt at forlade klassen for at skulle læse med Åse, når de andre ser film. Det er dejligt med sommerhus og weekend, men flovt at være fritaget for at læse op, når der spilles brætspil.

Heldigvis er det fantastisk at finde ud af alligevel at skrive et postkort og ønskesedler, når man er kreativ og kan tegne nogle af ordene. Det føles godt, når man mærker, at man er god nok, som man er. Så drysser sneen ned i maven og bliver til sommerfugle, der giver styrke til at føle sig god nok til at række ud i fællesskabet.

Min hjerne er en snekugle

Tekst: Trine Juul

Illustrator: Dorte Karrebæk

Målgruppe: 4-7. klasse

Dansklærerforeningens forlag 2023

På roadtrip til Himlen

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

Der er lige flyttet to piger ind i huset ved siden af Elinor og hendes far. Katinka og Molly, hedder de. De er tvillinger og har gudhjælpemig også brune fletninger. Ved historiens begyndelse ringer de på hos Elinor for at invitere hende hjem til kage, men Elinor svarer "Skrid" og "Fuck af med jer". Hun ved godt selv det "lyder grimt", men det er jo netop meningen, for Elinor skal ikke nyde noget af at komme på besøg og lære sine nye naboer at kende. Ellers tak!

Elinors undulat Pippet er døende. Selvom den kun er godt et år gammel, er hun ikke i tvivl om det, for hun er på sin femte fugl, som det hedder i Mette Eikes Neerlins finurlige sprog. De er alle døde, undulaterne, kort efter at de fyldte et år. Elinor savner næsten allerede sin lille fugl, også selvom hun nok snart vil få en ny, og "det sætter sig som en sær smerte i halsen." Det får hende til at bede en bøn. Hun beder Gud om at passe på Pippet og – *hvis man kan bede om den slags* – lade ham bo sammen med de andre fugle. Det vil betyde meget for hende, forklarer hun. Og tilføjer et lille "PPS. Hils mor." Så ved vi også det.

Bortset fra alt det med hendes mor, Pippet og nabopigerne, har faren nu også mødt en dame, der hedder Marianne. Det er ikke godt.

Det er Elinor, der fortæller. Nøgternt beskriver hun, hvordan hun ikke rigtig passer ind nogen steder, ikke er hverken sød eller stille og rolig, men derimod godt kan finde på at råbe og kaste med ting. "Kunne du ikke prøve at være sådan lidt ...", spørger hendes far. Men det kan Elinor ikke.

Dagen efter at hun har bedt til Gud, bliver hendes bøn hørt: En engel lander brat i haveeskuret. Han hedder Cookie og er afsted på sin første tur, *sin første dødetransport*, klædt i en hvid kjole og med små, grimme gråbrune vinger, som

i Elinors øjne ligner en hønes. Ikke desto mindre er han kommet for at hente Pippet Villumsen, Ryttervangen 46. Det er alligevel noget der kan gøre selv Elinor en smule mundlam ...

Eneste problem er dog at Pippet ikke er død. Englen kan jo ikke flyve væk med et levende væsen, men dødetransporten må og skal klares inden for seks timer. Altså "låner" Cookie en bil (en gul Fiat

Cookie sig og hjælper hende med at stikke af fra sit triste plejehjem.

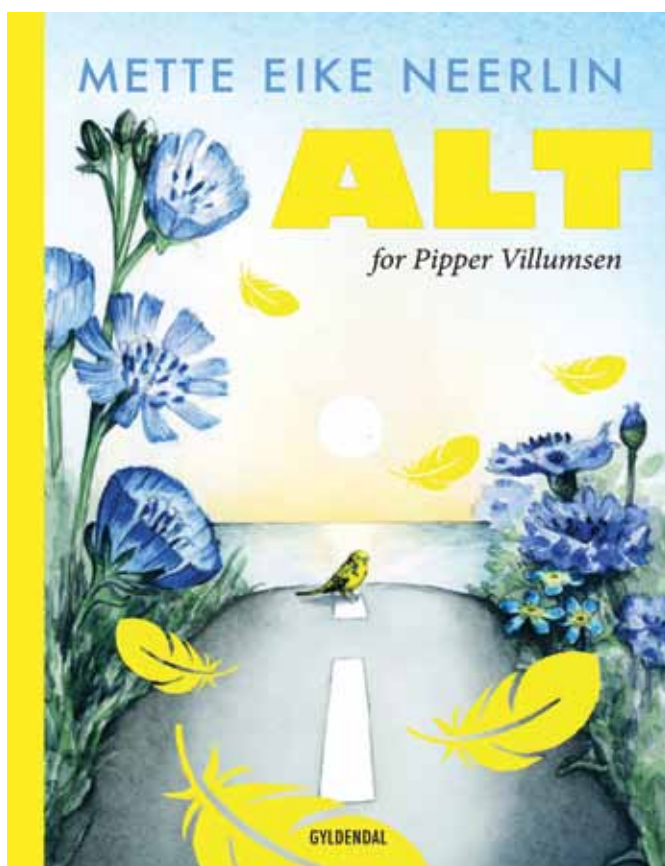
Senere byttes bilen ud med en bus, som efter flere syrede intermezzoer kører dem videre over Fyn mod Himmeriges port, inden chaufføren må foretage en hård opbremsning – fordi der ligger en dame midt på vejen. "Damen" hedder Rosa og har et trekantet hul i ansigtet og mangler både en arm, et øre og tre fingre på den anden hånd, ikke fordi de har kørt over, men som hun selv forklarer: "Så har jeg fået amputeret mine kropsdele af egen fri vilje, fordi jeg havde ret lyst."

Som sagt efter min mening ret vildt og gacket – og ikke mindst sjovt og livligt, på trods af alt den megen snak om død og alt det deromkring. Mette Eike Neerlin kan virkelig det med at blande humor og alvor uden den mindste mislyd. Til sidst et par spoilers: Pippet dør ikke – den viser sig bare at være sulten og dehydreret – det gør derimod Ketty, men først da det lille selskab er nået vel frem til Vesterhavet og englen kan tage hendes sjæl med sig på den sidste rejse. Og ja, Elinor vender hjem til sin far (og Marianne) og for at det ikke skal være løgn kommer hun også til kage hos tvillingerne i nabohuset.

Illustrationerne af Kamilla Wichmann er et kapitel for sig!

Forsiden er knaldgul som en undulat og kornblomstblå, den gule farve blank som lak mod de douche blå-grå-grønne farver, med fuglefjer der daler ned over vejbanens farstriber og signalerer fuld fart over feltet. Indeni er sirligt tegnede grålige og mere afdæmpede vignetter af fjer og englevinger, fuglebure og bølger drysset ud over siderne. Fint, finurligt og fandenivoldsk - og med andre ord helt i tråd med Mette Eike Neerlins fortælling. ■

ALT for Pippet Villumsen
Af Mette Eike Neerlin
Gyldendal 2024

Panda), så de kan køre Pippet til der hvor "solen går ned", nærmere bestemt Vesterhavet tæt på Esbjerg. Med lidt held er Pippet nok død inden ankomsten. *Hvorfor* – jamen, *alt* for Pippet Villumsen!

Herefter udspiller der sig et ret vildt og gacket roadtrip, hvor Cookie forsøger at tø Elinor op med lære-hinanden-at-kende-lege alt imens Pippet bliver stadig mere slatten. Sammen møder de nogle skæve eksistenser, bl.a. den demente Ketty på 89 år, som giver franske hotdogs og leder efter sin døde søn. Selvom den gamle snakker for meget, forbarmer Elinor og

En barsk fabel for større børn

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

Hvis der ringer en lille klokke i forbindelse med Morten Dürrs seneste udgivelse *Jeg behøver kun sol og regn* er det ikke nogen tilfældighed, for historien er tidligere udkommet i novellesamlingen *Sortesø* (Plot 2019). Nu findes den her så også som graphic novel, beriget med Rasmus Svarres stemningsfulde illustrationer, som tilføjer den grumme fortælling et poetisk og sanseligt skær og er med til at give den yderligere – mørk og mystisk - dybde.

Jeg behøver kun sol og regn er en kort fabel i slægt med folkeeventyrene (bogen er på 40 sider). Selv skriver Morten Dürr om den, at det er "en fortælling om mennesker, som prøver at knægte naturen." Mennesker og mennesker, det er måske så meget sagt, da der er tale om en fantastisk fortælling om en troldmand og hans kone, som bor langt inde i en skov og ikke mangler noget, bortset altså lige fra et barn.

Men troldmanden kan trylle de skønneste retter frem, så hvorfor ikke også et lille pigebarn ... På engen udenfor deres hus vælger han et ungt birketræ, som han tryller om til en lille pige. "Pludselig stod hun der bare, pigem." Men så let skal det ikke gå, det unge træ/den lille pige kan ikke løsrides fra sine rødder i jorden. Hun vil hverken spise eller lære at læse, hun kan ikke være nogens datter, hun kan ikke formes til noget hun ikke er - ikke plantes om.

Det ender voldsomt, kan jeg godt sige uden at røbe for meget, som det jo må gøre når der bliver gjort vold på naturen. Tristhed over barnløsheden erstattes af brud og et endnu dybere mørke, men til sidst også af en slags om en ny vej at gå.

Og ja, det er både tankevækkende og barsk kost for børn – akkurat som det skal være i et ægte folkeeventyr. ■

Jeg behøver kun sol og regn
Tekst: Morten Dürr
Illustrationer: Rasmus Svarre
Forlaget Plot 2023

Å sikken dag

Af Dorthe Bøgh, skolebibliotekar og PLC-vejleder

Marianne Iben Hansens rim og sproglige tone går lige i hjertet på mig. Hun tager børnenes perspektiv i en digital verden og har skrevet en meget vigtig bog. Det her er en billedfortælling, som alle forældre bør kende, for den handler blandt andet om det, børn slet ikke får nok af i vores travle digitale liv: Oplevelser med alle sanser og nærværende forældre/voksne!

En dreng sidder på en bænk i byen med sin far. Drengen spiller iPad og faren taler i mobil. På et tidspunkt vil faren have drengen til at kigge op og se på verden, men der sker jo ingenting! Charlotte Pardi viser os med sine dejlige illustrationer, at der faktisk er nok at se på, fx gademusikanter, trafikuheld, duer, en statue, en turist og flere andre mennesker. Drengen er helt i sin egen verden. Han vil bare gerne op på level 4. *Å sikken dag, sikken dejlig dag, sikken super duper dejlig dag.*

Faren slukker for drengens iPad inden

han får gemt spillet. *Øv sikken dag, sikken dårlig dag, sikken superduper dårlig dag.* Drengen bliver rasende og råber ad sin far, men så ringer farens mobil. Det er en fra jobbet. Drengen tager sin taske og går og går og går. Han kommer til en skov han aldrig har set før. Der er et træ, som han klatrer op i. Drengen opdager med krop og sanser verden i skoven ... *Å sikken dag, sikken dejlig dag, sikken super duper dejlig dag.*

Forældrene har en app på mobilen, så de finder ham selvfølgelig.

"Kom", si 'r de, "kom skat", men drengen svarer "Nej"

Jeg vil blive her, men I kan klatre op til mig Nu skal vi hjemad siger far og mor i kor "Hvorfor?" siger drengen, og de løber tør for ord

Sandheden er (og det ved han, at de ved) Hvis han ikke vil, så kan de ikke få ham ned.

Denne bog bør blive sendt med alle børn hjem fra skolebiblioteket eller læses op på forældremøder. Det næste, der sker, er overraskende og fint. Drengen får en

"stjernestund" med sine forældre, inden de igen må hjem til hverdagens kaotiske digitale liv, hvor alle skal gøre syvogtyve ting på samme tid. ■

Drengen i træet
Forfatter: Marianne Iben Hansen
Illustrationer: Charlotte Pardi
40 sider
Målgruppe 6 - 100 år
Gyldendal 2023

Hvor tager drømmene os hen?

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre.

Lulu har et insisterende blik og masser af eventyrlyst. I en gammel overgroet bus gemt i et lille stykke natur udenfor byen Drømmeløse sidder Lulu tit og drømmer sig ud på spændende eventyr. Lulu har et godt hjerte, og da hun giver en sulten krage et par hapses af sin rugbrødsfad, takker krage hende med en bilnøgle - eller mere præcist - en busnøgle. Busnøglen sætter hun i bussens tænding, og pludselig er hun på vej - væk fra Drømmeløse og ud på eventyr.

Et vildt eventyr ud i universet begynder. Lulu møder svævende og hjælpsomme delfiner, der skubber hende frem til en tankstation. Tankpasseren Godfred sætter hende lidt mere ind i, hvordan det hele hænger sammen. Bussen er en drømmebus, og fordi den har stået stille, er drømmene forsvundet i Drømmeløse.

Det må der ændres på, og bussen skal tilbage til Centralen. Så der kan komme styr på tingene - og gang i drømmene!

Centralen i Drømmeland er et finurligt sted. En vred og cigarrygende kanin er klar til at sende bussen til ophugning,

fordi den er uden chauffør. Han regner ikke Lulu for en rigtig chauffør - hun kom trods alt kørende på autopilot. Hun får alligevel en chance for at bevise, at hun selv kan køre bussen. Det lykkes dog kun at styre bussen, fordi en lille bange kanin har gemt sig mellem sæderne. Han orker ikke længere den barske atmosfære på Centralen. Kaninen hedder Tier, og Tier opmuntrer og guider Lulu til at bevise, at hun sagtens kan styre den bus.

Sådan går det til, at Lulu bliver til Lulu Lukøje, og at folk i Drømmeløse igen begynder at drømme. Bogens slutning lægger op til, at vi skal høre mere om helt utrolige eventyr i selskab med Lulu og Tier. Og efter at dette blad gik i trykken er bind nr. 2 udkommet - *I drømmenes dyb* hedder det. Det lover godt..

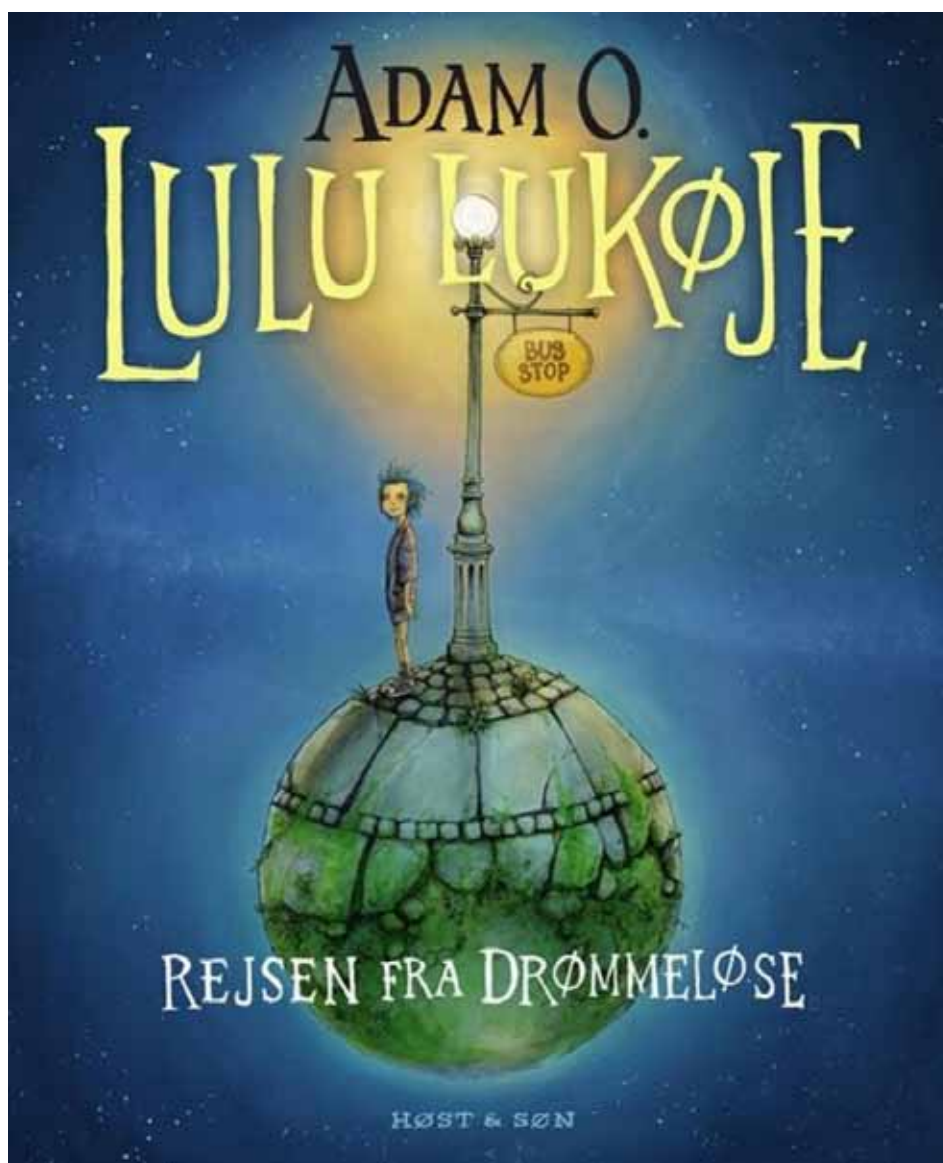
Jeg er spændt på, hvad Lulu og Tier mon kommer til at opleve, og jeg er endnu

mere spændt på, hvordan reaktionen bliver hos de 6-8-årige, når jeg læser bogen for dem. Hvad vil de blive særligt optagede af? Der er mange veje at gå i dén samtale, jeg håber at få med børnene både undervejs i læsningen af bogen og bagefter.

Måske kommer vi til at tale om at gøre det gode, om at være hjælpsom og om at være nysgerrig og bruge vores fantasi. Ét er sikkert - vi skal tale om drømme. Måske skal vi også tegne vores drømme sammen, for Adam O's smukke og fantasifulde illustrationer vil uden tvivl inspirere og invitere børnene til at tage med på

Lulus drømmerejse og fortsætte turen i deres egne drømmespor. ■

Lulu Lukøje. Rejsen fra Drømmeløse
Tekst og illustrationer af Adam O.
60 sider
Høst & Søn / Gyldendal 2023

Den store kanin accepterer situationen. Han udstyrer Lulu med en køreplan og sender hende afsted. Sammen med Tier, som altid har drømt om at blive co-pilot, og så er det også praktisk at have en mekanik med på turen, hvis noget skal fixes undervejs!

Bøger fra bagkataloget

Steffen Larsen, der har anmeldt børne- og ungdomsbøger i Aktuelt/Det Fri Aktuelt og Politiken i over 50 år, har begået en interessant bog. Larsen har været i sit enorme "bagkatalog" af anmeldelser og valgt flere hundrede bøger, han har tændt på – og sikke et udvalg!

Hvis man fx tog hans udvalgte bøger, ville man få en kvalitativ fornem samling af børne- og ungdomslitteratur til skolebiblioteket/læringscentret! Hvert opslag er næsten et lille kunstværk. På venstresiden en kort Bonus og på højresiden en længere og yderst levende tekst om en konkret bog eller to. Det er "guldet" fra et langt liv som anmelder, Steffen Larsen har valgt at præsentere, og han har orden i

sagerne. Bogen er opdelt i: Billedbøgerne, Børnebøgerne, Ungdomsbøgerne og Uden for kategori (Aakjær, Ingemann, HCA, Lindgren, Bibelen (Den barske historie om Job)).

Endelig finder man også en liste over omtalte bøger (185) og et forfatter-, illustratør- og titelregister.

Utrolig interessant udgivelse for en meget gammel skolebibliotekar, men også for en ung læringscentermedarbejder. ■

Bogen er løs!
Steffen Larsen
194 sider
Jensen & Dalgaard 2023

En dag bliver alting godt igen?

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre.

"Those who cannot remember the past are condemned to repeat it" ... Og så er vi ellers i gang. I gang med en barsk og tankevækkende beretning om en fremtid, der med de stigende temperaturer, vi oplever, måske ikke er så langt væk. Kenneth Bøgh Andersen og Lars Gabel står bag *78 grader*. En stærk graphic novel, hvor skrift og streg suverænt supplerer hinanden og giver os et skræmmende indblik i, hvad der måske er på vej.

"Det skal nok gå. Det hele skal nok gå. En dag bliver alting godt igen." Eller? For billederne fortæller en anden historie. En rød varm tåge hænger over det hele, og vi aner silhuetter og skikkelser i varmedisen. Døde mennesker i biler, liggende på gaden, henslængte i møbler. Nogle er døde på "naturlig" vis af varmen, andre er hængt op i træer og lygtepæle, nogle har taget deres eget liv, og atter andre er spist af et eller andet ... bæst?

Vi oplever alt dette gennem Artams øjne. Artam fortæller, hvad der er sket. Klimaforandringer ledte til konflikter og krig. Artam og hans familie klarede den i et stykke tid. Fandt huse, hvor der var efterladt vand, mad og vigtigst af alt en air conditioner, som kunne lidt endnu. Da vi møder Artam er det kun ham og hans bror Matti, som er tilbage. Forældrene overlevede ikke.

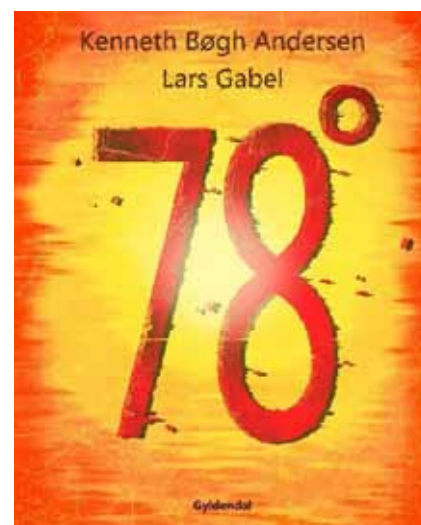
Men efterhånden som handlingen skrider frem, bliver vi klar over, at Artam er alene. Helt alene. Matti er kun et synsbedrag, for Matti er også død. Angrebet og spist af bæstet. Og så en dag bliver alting godt igen. Mor kommer og henter Artam. "Jeg kan mærke deres arme om mig, og jeg kan høre far sige, at det hele nok skal gå" ... Her slutter Artams fortælling. Han mødte også bæstet.

Her tager bogen et overraskende twist, idet det går op for læseren, at det ikke nødvendigvis er et fremtidsscenario, der er blevet udfoldet. Måske er det alt sammen noget, der allerede er sket i en fjern fortid. Måske var det bæst, der tog Matti, i virkeligheden den første i en lang dinosaurslægt?

Til slut føres læseren tilbage til – eller frem til ... nutiden. En varm sommerdag tager en teenagepige en tur på museum med sin familie, væk fra de varme sommergader og ind i de køligere omgivelser. På museet får læseren sammen med pigen indblik i jordens historie og møder verdens farligste dyr, der ikke overraskende er os – Homo Sapiens.

Det er smukke, men voldsomme billeder, der møder os. Målgruppen er afgjort ikke de helt unge læsere. Det kræver en vis modenhed at forstå og reflektere over illustrationerne og overveje, om det nu også helt passer - at det nok skal gå!?

Mon ikke *78 grader* finder vej til CFU'erne, gerne både i fysisk form og som e-bog, så lærer og klasse sammen kan gå helt tæt på samspillet mellem tekst og billede. Der er mange veje at gå i arbejdet med *78 grader* og meget at tænke over og tale om. Og måske der stadig er håb om, at vi kan lære af historien – og ikke begå de samme fejl. Det bliver vi nødt til at tro på! ■

78 grader.
Tekst af Kenneth Bøgh Andersen
Tegnet af Lars Gabel
144 sider
Gyldendal 2023

En vægtig billedfortælling

Af *Bodil Christensen*, Master i Børnelitteratur, lektor på Læreruddannelsen i Aalborg

Der er en arbejdstegning af "sådan bygger man en fantastisk bus" som første opslag i billedbogen *Den fantastiske bus* af Jakob Martin Strid. Bussen er her tegnet på millimeterpapir, hvor der også er pletter fra et kaffekrus. Der ligger en blå 4B-blyant, godt brugt. Der er også en svensk nøgle. Det er en arbejdstegning, der kan føre til et resultat.

Selve arbejdstegningen har numre, så man kan finde frem til "førerkabinen", "V-8 startmotor", "klima anlæg", "køkken", "værksted", "puderum" og "PPG-PlasmaPulsGenerator".

På næste opslag finder man kolofonen, hvor der står: "No AI or digital painting tools were used in the making of this book. Everthing by hand. Everything on paper".

Det her er altså en "rigtig billedbog". Det er også Jakob Martin Strids største værk til dato. En vægtig udgivelse. Ikke kun i format, også i indhold. Den er i størrelsen 30 gange 38 centimeter, 28 millimeter tyk, og den vejer lidt over to kilo. I alt 204 smukke sider.

Det er især en vægtig udgivelse, fordi illustrationerne er så helt igennem formidable. Håndtegnede, detaljerede, gennemførte, med et utal af overraskelser at finde, og så hænger det hele sammen med teksten.

Den fantastiske Bus handler om lille syge Timo, der kun (forlyder det) kan blive rask, hvis han får fat i de helt særlige helbredende safran-liljer, der vokser i sagnlandet Balanka. Hvor vennerne i bogen bor nu, er der forurening, der er opslidende arbejde, og der er sygdom. Deres selvbyggede huse bliver også jævnet med jorden, så der er ingen grund

til at tøve med at rejse. Halvtreds sider inde i bogen begynder de gode venner at bygge Den Fantastiske Bus. Det er et stort projekt, hvor alle må bidrage.

Venerne er meget handlingsorienterede. De laver tegningerne, og de bygger en bus: "Hovedmotoren blev monteret midt i bussen imellem V-8 benzinmotorer. Dette ville give en samlet effekt på 18500 hestekræfter.

Den nat, vi startede alle fire motorer op samtidig, slog lynet ned i hallen..." Så kører de. Der er nogle helt fantastiske billeder af bussen, der er på vej. Undervejs tænker fortælleren: "Og jeg tænkte, at det ikke gjorde noget, hvis vi aldrig kom frem til Balanka. Det ville være nok bare at være på vej til Balanka for evigt."

De kører gennem Nordpolen og hele verden og Det sidste Land, og de må sætte vinger på bussen, for at klare turen. De flyver over gigantiske bjerge, og pludselig skinner solen. Der er en del sidehistorier. Der er Timos sygdom, der er et roadtrip, der fungerer som komposition, der er besøg i fjerne (og onde) lande, der er tekniske løsninger i forhold til transport, og der er klimakatastrofe og far-søn-kærlighed.

Der er mange store myldrebilleder, man kan fordybe sig i. Eksempelvis fabrikken Star Magnetics, hvor en masse flodheste, pandaer, tigre, leoparder, æsler, giraffer arbejder på hver deres bord i en slags samlebåndsvirksomhed.

Det er noget så sjældent som en billedbog til børn, hvor alt ender godt: "Vi bor alle sammen i Balanka nu, og vi har det godt. Efter at Safranliljerne sprang ud, har vi brugt noget af jorden til at dyrke korn og grønsager, som vi lever af. (...) Vi bor i Balanka nu, og alt er godt. Slut".

Det er en bog, man gerne vil have liggende fremme på bordet derhjemme, og i skolen og børnehaven, så børn og voksne sammen kan slå op og se på de fantastiske illustrationer. Der er etiske spørgsmål, der kan diskuteres (hvorfor skal diktatoren i det onde land have børns fødselsdags-gaver?), der er hjælpsomhed og omsorg, der er fællesskab og et fælles mål for alle.

Men først og sidst er det illustrationerne, der er så helt igennem fantastiske, farverige og fortællende. Man kan digte videre på hver enkelt opslag, hvis man vil give sin egen version af historien. Man kan også fordybe sig i tegningerne og finde alle de små fortællinger i det store billede.

Tak for en bog, der fylder og vejer tungt i børnelitteraturen. ■

Den fantastiske bus
Af Jakob Martin Strid
204 sider
Gyldendal, 2023

Vi ses på
stand 74

Mød os på Lærfest

Kig forbi Gutkinds stand og bliv opdateret på gode bøger til undervisning og frilæsning. Fyld også posen op med gratis Læs & tal sammen-materialer, plakater og bogmærker.

Booktalk og besøg af **Babak Vakili**

Onsdag 13. marts kl. 13:15-14:00 – Lokale 18

Hør forfatter Babak Vakili fortælle om *Anas Hashim*, en sjov og illustreret serie til mellemtrinnet, der kickstarter læseglæden på selv de bageste rækker.

Booktalk og besøg af **Lise Villadsen**

Torsdag 14. marts kl. 13:15-14:00 – Lokale 5

Forfatter Lise Villadsen fortæller om sin seneste roman til udskoling, *De sorte hullers klub*. En stærk fortælling om ensomhed, løgn og fællesskab.

